

Ora Ĵurnalo

Numero 47, Januaro 2022

Ni lumigas niajn domojn kiam la vintro regas.

Magazino por kulturo kaj plezuro

Bonvolu viziti nian retpaĝon:

www.esperanto-gbg.org

Enhavo

Enhavo.....	2	La sonĝo de ridinda homo	18
Pri Ora Ĵurnalo.....	2	Blankaj noktoj de Dostojevskij kun sezona rabato	20
Espeporko meditas: "2022 – Nova jaro, nova espero!"	3	Nova senpaga libro: Kvin rakontoj de Dostojevskij.....	20
Novjaraj hajkoj	3	"Malbono ne estas ĉiopova" – "Ondskan är inte allsmäktig"	21
La Wijk-domo – Wijkska Huset.....	4	La artklubo en la Konstruelementa uzino – Konstklubben på Elementfabriken	22
Propono pri nova tradicio en Gotenburgo.....	6	Galerio Mona Huss Walin	24
Kompreneble!	6	Christin rakontis pri sia hundo Tina	26
Sentenco de la saĝa strigo.....	6	La flutisto de Hameleno.....	33
Vintraĵ bildoj el Finnlando	7	Binara horloĝo	34
Vintro en mia urbo Panevežis, Litovio	8	Pri Moresnet	35
El Brazilo venas la jena julkanto.....	9	Spritaĵoj el la jaro 1904	35
Jarfinaj salutoj el Samarkando	9	Tradicioj ĉe la Nova Jaro – Nyårstraditioner.....	36
Junuloj de la grupo "JES-eroj" – vizitis Gotenburgon.....	10	Internacia Esperanto-Sonorilo – Pacsonorilo.....	42
La librorondo pri "Sesdek ok" de Sten Johansson.....	11	Lottie kaj Davido tendumas en norda Kanado, parto 2	43
La plej bona libro de Spomenka Štimatec, laŭ Sten Johansson.....	11	Rezulto de la skriba konkurso de Ora Ĵurnalo.....	46
Rubekolo – Rödhaken	13	Internacia literatura Esperanta konkurso....	47
Rubena najtingalo – Rubinnäktergal	14	Vintra lago – Vintersjö	47
Sveda kalendaro por 2022 – en Aŭstrio! Mi miras!	14		
Paĝo el la kalendaro	16		
Dostojevskij.....	16		

Pri Ora Ĵurnalo

Ora Ĵurnalo estas eldonata de Esperanto-Societo de Gotenburgo por subteni la esperantobibliotekon en Stannum, Östadsvägen 68.

Redaktantoj: Siv Burell, 070-721 34 79, siv.burell@gmail.com kaj Ingegerd Granat, 073-502 53 32, ingegerd.granat@gmail.com.
Fina paĝaranĝo: Andreas Nordström, arendsian@hotmail.com.

Limdato por manuskriptoj estas la 1:a en ĉiu monato.

Vizitantoj en la biblioteko, legu pli en p 10.

Espeporko meditas: "2022 – Nova jaro, nova espero!"

- ☆ La tradicioj diversas de lando al lando, sed iel **la nova jaro estas festata** ĉie, tamen eble ne en la sama dato.
- ☆ La bildo sur la unua paĝo **montras la domon de la familio Wijk**, unu el la multinfluaĵaj gotenburgaj familioj.
- ☆ Ekde la 29a de decembro ĝis la 2a de januaro kelkaj junuloj loĝis en la junularejo de Slottsskogen, Gotenburgo. Ĉu la semo de nova SEJU?? Ili nomiĝas **JES-eroj**. La novjaran tagon kvar el ili uzis por viziti la esperanto-bibliotekon en Stannum. Mi vere ŝatas tiajn interesajn vizitantojn.
- ☆ La Libro-rondo pri "Sesdek ok" finiĝos en marto. Tiam la verkisto, Sten Johansson, partoprenos, kaj ni povos meti demandojn al li. **La nova Libro-rondo komenciĝos en aprilo**. La nova libro nomiĝas **"Ombroj sur interna pejzaĝo"** de Spomenka Ŝtimec. **Ni bonvenigas novajn partoprenantojn**.
- ☆ Ĉu vi rimarkis, ke birdoj kaj hundoj ofte estas videblaj en Ora Ĵurnalo. Jes, niaj bestaj kunuloj meritas atenton. Nun ankaŭ **strigo** ĉeestas, dirante saĝajn sentencojn.
- ☆ **Fjodor Dostojevskij** estas verkisto, kies nomon ĉiu konas, sed kies verkojn tro malmultaj legis. Toben Svendsen, Danio, volas popularigi ĉi tiun faman verkiston, kaj UEA ofertas lian libron "Blankaj noktoj" kun sezonrabato.
- ☆ El Belorusio venas la ruslingva poeto Dmitry Strotsev. Li gajnis **la Tucholsky-premion** pro sia laboro por sinesprimlibereco. Kalle Kniivilä skribis pri li en Svenska Dagbladet.
- ☆ La **irlanda lingvo** nun estas oficiala lingvo en EU. Ĝi estas la ĉefa lingvo de Irlando. Do, nun estas 27 ŝtatoj kaj 24 lingvoj en EU. Kiam eniros Esperanto?
- ☆ Koloroj nepras en ĉi tiu griza januaro. Ĝuu la galerion de la gotenburga pentristino **Mona Huss Walin**, pri kiu Ingegerd skribis.
- ☆ La tagoj nun longiĝos kaj la lumo revenas. Pri tio la **digitala horloĝo** de Lasse ne zorgas. Kiam mi nun skribas, la sunbrilo enfluas en la ĉambron, kaj mia altmoderna horloĝo ridas per siaj montriloj: dek minutojn post la deka.
- ☆ **Bonan 2022** mi deziras al vi! /Siv

Novjaraj hajkoj

Novjara tago –
la ĉielo estas sennuba
la paseroj konversacias

Ransetsu

La unuan sonĝon de la jaro
mi faras al mia sekreto
kaj nur ridetas

Shō-u

La Wijk-domo – Wijkska Huset

”La familio, kiu riĉiĝis per najloj” – ”Familjen Wijk som blev rik på spik”

De Ingegerd Granat

La adreso ”Lilla Torget 1” estis konstruita jam en la 17-a jarcento. Tiam staris tie unu el la unuaj ŝtonaj domoj de Gotenburgo. Ĝi estis nomita ”Utfallska huset”. Ĝi estis granda trietaĝa domo kun kruta tegmento, granda portalo kaj ŝtuparo al strato Södra Hamngatan.

Ĉe la fino de la 18-a jarcento, Niklas Sahlgren posedis tiun domon. En 1772, reĝo Gustaf III vizitis ”Utfallska huset” dum sia ”Eriksgata”.*

Pensu pri kiaj konversacioj devis okazi sub ĉi tiu kruta tegmento.

Potencaj voĉoj, servistoj, kelkaj de la Orientinda Kompanio, eble eĉ iu superkargo, kiu volis fari bonan negocon post iu vojaĝo. Ne laste, kelkaj tasoj verŝajne estis svingitaj sub la kruta tegmento.

En multaj partoj de la urbo regis severaj vivkondiĉoj. Malriĉeco kaj malsano, krimo kaj adulto.

Adresen ”Lilla Torget 1” bebyggdes redan under 1600-talet. Då stod ett av Göteborgs första stenhus där. Det hette ”Utfallska huset”. Det var ett stort trevåningshus med brant tak, stor portal och en trappa ut mot Södra Hamngatan.

I slutet av 1700-talet ägde Niklas Sahlgren detta hus. År 1772 gästade kung Gustaf III på sin Eriksgata det Utfallska huset.

Tänk vilka samtal som måste ha utspelat sig under detta branta tak.

Mäktiga röster, tjänstefolk, en och annan från Ostindiska Kompaniet, kanske rent av någon supercargör som ville göra en bra affär efter någon resa. Inte minst svingades nog ett flertal bägare under det branta taket.

På många håll i staden rådde hårda levnadsvillkor. Fattigdom och sjukdom, brottslighet och skörlevnad. Utfallska huset gick i alla fall upp i rök vid den stora stadsbranden 1804 och det dröjde ända fram

Ĉiukaze, la "Utfalls-domo" ekbruliĝis dum la granda urba fajro de 1804 kaj daŭris ĝis 1853 antaŭ ol la nuna domo estis preta. Olof Wijk, la pli maljuna, konstruis, Viktor Gegerfelt dezajnis.

Olof Wijk tiam estis granda entreprenisto en Göteborg kaj ankaŭ liaj posteuloj, estis tiaj. Krome pluraj el ili havis respondecajn konfidajn poziciojn por skribi en siaj meritlistoj. La grandioza posedaĵo apartenis al la familio Wijk dum 70 jaroj antaŭ ol ĝi estis vendita kiel oficejo.

Olof Wijk la pli maljuna/d.ä. 1786–1856

Hodiaŭ oni povas reĝe festi ĉe "Fiskekrogen" se oni ŝatus festi ion specialan, ekzemple la 400-an datrevenon de Gotenburgo. Eble estas iu feste kuirita omaro kaj kial oni ne ĝuu de soldo Walevska? Por sekureco, kunportu vian grandan monujon. /Ingegerd

*) Rondvojaĝo de nova sveda reĝo tra la regno.

*La familia tombo ĉe la Orienta Tombejo
Familjegraven på Östra Kyrkogården i Göteborg*

till år 1853 innan det nuvarande huset stod på plats. Olof Wijk d.ä. byggde, Viktor Gegerfelt ritade.

Olof Wijk var en stor entreprenör i Göteborg då och det var hans efterföljare också.

Dessutom hade flera av dem ansvarsfulla förtroendeuppdrag att skriva in i sina CV:n. Den pampiga fastigheten tillhörde familjen Wijk i 70 år innan den såldes som kontor.

Olof Wijk la pli juna/d.y. 1833–1901

Idag kan man fira kungligt på "Fiskekrogen" om man skulle vilja fira något speciellt, till exempel Göteborgs 400-års jubileum. Kanske finns det någon festligt tillagad hummer och varför skulle man inte hoppas på en sjötunga Walevska att njuta av? För säkerhets skull, tag med den stora plånboken. /Ingegerd

Propono pri nova tradicio en Gotenburgo

(el Göteborgs-Posten)

Gävle, urbo en Norrlando, Svedio, estas konata pro sia jula virkapro farita el pajlo. Ĉiun decembron ĝi estas novkonstruita kaj ĉiun jaron homoj klopodas forbruligi ĝin.

Se tio ĉi ne okazus, la virkapro ne estus tiel konata. Gotenburgano proponis, ke ankaŭ Gotenburgo havu pajlan beston kaj plej tipa estus krei pajlan salikokon. Tipaj gotenburgaj pladoj enhavas bestojn el la maro, kaj la salikoko estas tre populara.

Ano de la Kosmologio de Martinus estis demandita kial li ne manĝas salikokojn.

Li respondis: "Mia respekto por ĉiuj vivantaj bestoj igas min kontraŭstari mortigon de bestoj. Oni prefere ludu kun ili!"

– Kiel oni ludu kun salikokoj?????

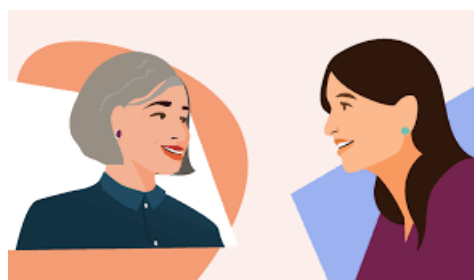
/Siv

Kompreneble!

– Kiel oni scias ke estis tri viraj magoj, kiuj vizitis la Kristinfanon?

– Se estus virinoj, ili neniam kunportus tiajn stultaĵojn kiel oron, odorfumon kaj mirhon. Ili kunportus vindotukojn, varmajn kovrilojn kaj iun frandaĵon por Maria.

Sentenco de la saĝa strigo

Espero por la lingvo Esperanto:

La guto erodas la ŝtonon. Ne per forto, sed per ofta falado.

Vintraj bildoj el Finnlando

Raita Pyhälä sendis ilin

Vintro en mia urbo Panevežis, Litovio

De Vida Kulikauskiene, prezidantino de Panevežisa Esperanto klubo "REVO"

Dum la plej belaj vintraj festoj, kiuj okazas dum la plej malluma periodo de la jaro, ĉiu sopiras pri heleco, varmece. Eble tial ni ornamas nian ĉirkaŭaĵon per multaj lumoj? Kiam helpas naturo per blankeco de neĝo, en koro aperas duobla festa ĝojo.

Mia urbo Panevežis dum la lastaj du jaroj pli kaj pli renoviĝas, plibeliĝas. Do, ankaŭ

kristnaska periodo fariĝas pli kaj pli bela, hela kaj esperoplena.

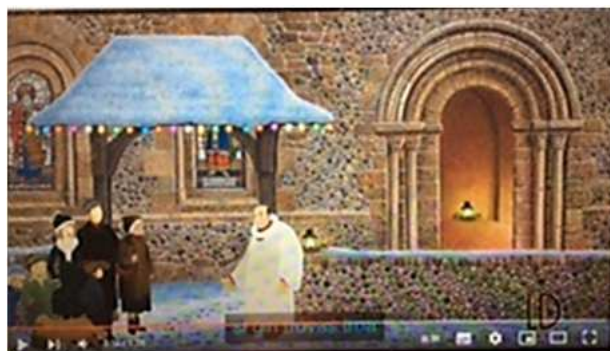
Ĝuu la ornamaĵojn! Alportu ilin al viaj koroj – varmecon, inspiron kaj kredon, ke la Nova jaro 2022 estu plena da sano, sukceso, helaj pensoj kaj belaj revoj. Estu feliĉaj!

La bildoj estas faritaj de Gediminas Kartanas

El Brazilo venas la jena julkanto

Venas oldulino, Kvaropo Sinkopo, https://www.youtube.com/watch?v=_70m0mrLBKo&list=PLDA83BB4952E80D52

Venas oldulino
Kun la mondonaco
Ŝi ĝin trovas troa
Jam deprenis parton

*Vinbera branĉeto
Citrona foli'
Kaj Sankta Maria
Patrino de Di'*

Venas la Tri Magoj
Vice al la stalo
Kun Incenso, Oro
Mirho kaj Santalo

*Vinbera branĉeto
Citrona foli'
Kaj Sankta Maria
Patrino de Di'*

Jarfinaj salutoj el Samarkando

Karaj geamikoj,

Dum finiĝas la 2021-a, ni deziras al vi belan kaj agrablan festan sezonon. Vi kaj ĉiuj viaj proksimuloj ĝuu bonan sanon malgraŭ la pandemio, ĉio iru glate en via vivo kaj en la mondo ĝenerale!

Sekuran kaj Esperoplenan, Brilan kaj Kreivan, Sanoriĉan kaj Felician Novan Jaron!

Ni esperu, ke la alvenanta 2022-a alportos al

ni bonajn novaĵojn kaj la finon de ĉi tiu stranga epizodo de homa historio.

*Amikajn bondeziraĵojn,
Anatolij*

Enciklopedia projekto "Samarkandiana"
P.O. Box 76
UZ-140100 Samarkando
Uzbekio
imps86@yahoo.com

Junuloj de la grupo "JES-eroj" – vizitis Gotenburgon

de la 29a de decembro ĝis la 2a de januaro. Eble la semo de nova SEJU??? Ili loĝis en la Junulargastejo de Slottsskogen kaj festis la Novjaron kune kun gotenburganoj ekstere en la centro. Unu tagon ili estis sur kelkaj insuloj en la arkipelago. La novjaron tagon ili pasigis en Gråbo ekster Gotenburgon. Per aŭtobuso ili venis al la esperanta biblioteko de Stannum.

La planita grupo origine estis pli granda, sed pro malsano kaj aliaj obstakloj ne ĉiuj povis veni.

De maldekstre: Frank el Nederlando, Tobias kaj Svend el Danio kaj Ingrid el Sundsvall. Du junuloj el la gotenburga klubo bedaŭrinde ne ĉeestis, sed ili ja havos pliajn eblecojn.

Fakte mi ne ofte havis tiom interesajn vizitantojn en la biblioteko. Ili trovis multon por diskuti. Poste ni iris al mia hejmo – tri kilometrojn fore – kaj la babilado daŭriĝis. Ĉiuj parolis Esperanton tre flue.

Por mi estis bona okazo paroli pri la Gotenburga klubo, pri gotenburgaj esperantistoj, pri la historio de la biblioteko kaj – kompreneble pri Ora Ĵurnalo. /Siv

La librorondo pri "Sesdek ok" de Sten Johansson

finiĝos en marto kaj ni serĉas novan libron. Andreas proponis "Ombro sur interna pejzaĝo" de Spomenka Ŝtimec.

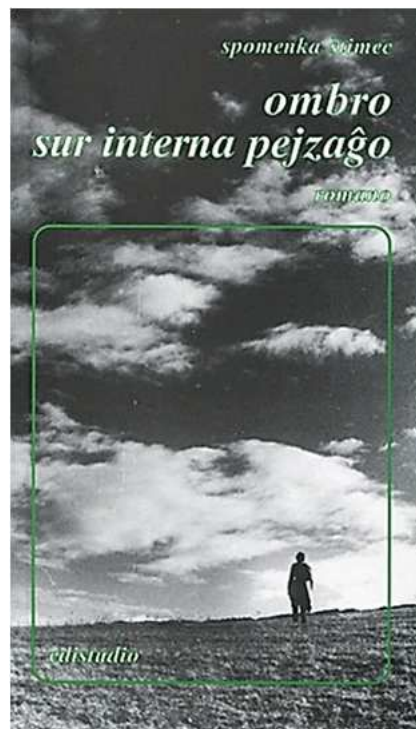
Hazarde mi trovis recenzon pri ĉi tiu libro skribita de Sten Johansson. Certe tio garantios, ke la libro donos al ni kialojn por diskuti – same kiel faris "Sesdek ok".

Do, ni (ĉefe gotenburganoj 😊) decidis elekti "Ombro sur interna pejzaĝo".

Ni bonvenigas ankaŭ novajn partoprenantojn! Anoncu vin **tuj** al iu en la redakcio de Ora Ĵurnalo! La telefonnumerojn vi trovas komence de la magazino. Oni bezonas tempon por havigi al si la librojn! La ĉiumonataj renkontoj okazas rete per Zoom.

Ombro sur interna pejzaĝo de Spomenka Ŝtimec.
Pizo, Edistudio, 1984. 142p. Intima aŭtobiografia romano. Mendebila ĉe UEA:

<https://katalogo.uea.org/katalogo.php?retrovo=ombro+sur+interna&kondicho=havata&trovu=Trovu+en+la+reta+katalogo>

La plej bona libro de Spomenka Ŝtimec, laŭ Sten Johansson

En la Esperanta originala literaturo abundas verkoj, kie la aŭtoro uzas sian plenan imagpovon por rakonti nenion pri si mem, nenion el siaj spertoj aŭ sentoj, kaj nenion pri la reala vivo, ofte kaŝante ĉi vakuon sub komplika intrigo kaj vepra lingvaĵo. Kompreneble, fojfoje tamen io el la vivo likiĝas inter la linioj. Sed la surfaco preskaŭ ĉiam estas fantazia. Krimromanoj, fantastaj romanoj, sciencfikcio, utopioj, distraĵoj, filozofiumado, fabeloj kaj epopeoj.

Kiam aperis en 1984 *Ombro sur interna pejzaĝo* de Spomenka Ŝtimec, ĝi estis alia. Tre alia. Ĝi estis verko vera, kiu povus aperi en nacia literaturo. Persona, senŝminke sincera rakonto el la privata vivo de iu "mi". Ne gravas, ĉu tiu "mi" identas aŭ similas al la aŭtorino. Gravas la verko, kiun ŝi kreis, kaj ĝi estas granda artaĵo rava, pentrita per simplaj rimedoj – almenaŭ ŝajne simplaj.

Rapide la romano famiĝis inter legantaj esperantistoj, kaj hodiaŭ (en 2001) ĝi estas sendiskute unu el la mejloŝtonoj de la Esperanta literaturo.

Ombro sur interna pejzaĝo estas romano pri amrilato, sed ĝi komenciĝas je tiu momento, kiam la amo finiĝis – almenaŭ unuflanke, ĉe la alia, la kunulo. Ĝia temo estas la iom-post-ioma fado de la kuneco, kaj la klopodoj de la protagonistino al kutimiĝi, akcepti aŭ malakcepti, elteni, la staton de eksulino. La aŭtorino plenumas tion en tia majstra maniero, ke ĉiu homo, kiu iam trovis sin ies eksulo, devas rekoni la sentojn, la reagojn, la agojn. Kaj tamen ni ne povus eldiri ilin, ĉiuokaze ne tiel bele! La talento de Spomenka Ŝtimec estas trovi ĝuste la plej trafajn kaj unike signifoportajn detalojn el miloj da bagateloj en la ĉiutaga vivo, konkretajn detalojn, kiuj vivigas la sentojn de la leganto pli ol mil senvivaj vortoj.

Spertu ekzemple, kiel ŝi igas la hejmajn objektojn atesti pri la ekskuneco:

Inter lia foriro kaj mia solseno la nokto ekkonstruis sian unuan matenon. Mi revenas litten. La polmo metita subvangen por doni falsan impreson, ke iu ĝin varmigas. Mensogo! Tio estas mi! Mi mem!

Diskrete mallumigi la lampon! Neniu movo por ne veki la triston, kiu laca endormiĝis.

Mateno grizigas la ĉambron. Li kutimis fermi ŝutrojn, mi ne. Tial nun la mateno aperas frue kaj grize kolorigas leviĝon.

– Vi devas mem fermadi ŝutrojn ĉiuvespere! – komentas la voĉo aferece.

Ankaŭ la medio de la romano estas malofta en la Esperanta literaturo – la nuntempo, la ĉiutaga vivo de veraj, normalaj homoj. La fakto, ke ĝi okazas meze de Esperantio, en plurnacia esperantista medio, kompreneble alportas plian valoron. Ĝi ja temas pri ni, kiuj renkontiĝas en kongresoj kaj festivaloj, enamiĝas, korespondas, klopodas kunvivi, elreviĝas...

Tra la verko regas tono de humanismo, kiun oni rekonas el aliaj verkoj, kiel la natura, propra sinteno de la aŭtoro. Al ĉiuj personoj en la verko, ankaŭ al la "mi", la aŭtoro estas senflata sed ne senkompata. Al mi profunde impresis la suba epizodo, memoro el la feliĉa tempo, kiam la paro ankoraŭ ne estis eksparo. Sed ankaŭ tiam troviĝis eksulino – alia virino – kaj jen sentu la vibrojn de ĵaluzo, kulpo, antaŭtimo kaj – kolegineco:

Kiam mi alvenis liaurben li diris ke mi konatiĝos kun lia eksedzino. Mi ne tro scivolemis. Ial mi fartis malkomforte. Mi preferus vidi ŝin de malproksime por ne devi paroli kun ŝi. [...]

– Ĉu vi volas ke ni vizitu ŝin hodiaŭ? – li demandis iun posttagmezon. Li ne diris ŝin, li

uzis ŝian nomon. Mi preferus diri ne, sed mi akceptis. Ĝi iam okazu. Mi atendis dum li laĉis siajn ŝuojn. La laĉado ne longe daŭris. Mi ekdeziris ke ŝi ne estu hejme. [...]

Kiel impresas renkonti sian eksedzinon?

Ĉu dum konversacio ne enŝteliĝas ilia unua supo el poreo, komune kuirita iun foran posttagmezon? Tiu supo kaj tiu posttagmezo apartenas nur al ili. Neniu povas ĝin kundividi. La fakto, ke mi ĝin enkapigis, estis nur vana klopodo, eniri ilian vivon antaŭ ol en ĝi estis mi. [...]

Mi pensas pri tio kiom da fojoj Jan malfermadis konservaĵojn por ŝi. Vespermanĝo. Oni serĉas pri iu neŭtrala temo kaj trovas ĝin.

La lingvaĵo de Ŝtimec estas tre simpla, sed riĉa je valoroj. El ĉiuj Esperanto-verkistoj, ŝi estas tiu, kiu kapablas eldiri plej multe per la plej simplaj rimedoj. Male al tro da aliaj, ŝi esence ne verkas per vortoj, sed per imagoj, situacioj, agoj, kiujn ŝi vestas per la plej proksime troveblaj vortoj – almenaŭ tiel ŝajnas. Kredeble la vero estas pli komplika. Kelkaj el la ĉapitroj de *Ombro...* estas reciklitaj noveloj, kiuj aperis ankaŭ en pli frua versio en la novelaro *Vojaĝo al disiĝo* (kiu tamen eldoniĝis pli malfrue, laŭ la lama logiko de Esperanta eldonado). Do, ni povas kompari la lingvaĵon de tiuj du versioj, kaj konstati, ke efektive Spomenka Ŝtimec poluris sian lingvaĵon, kiu jam komence ja estis bela. Do, kiel ĉe multaj grandaj artistoj, ankaŭ ĉe ŝi eble la simpleco ne estas tiel simpla afero!

[...] Sed nedubeble la plej bona verko en tiu kampo ankoraŭ restas *Ombro sur interna pejzaĝo*. [...]

Sten JOHANSSON

Rubekolo – Rödshaken

de Renate Säfström

Kvieta sankta nokto
La stelo brilis nekutime hele
La kristnaska mateno ekestas.

Tie ekster la fenestro
en frostmordita pomarbo
la Rubekulo sidas, kvieta kaj silenta.

Vi restis
spite de malvarmo kiu volis paralizi.
Flugis tute proksime, plukis la dornon
tiel ke la sangoguto trafis vin.

Markita por ĉiam
vi ekestis paseroforma birdo
kun oranĝkolora brusto
kaj kreas nian sopiron al printempo
denove eblas aŭskulti ĉielan kanton.

(inspirita de Selma Lagerlöf, Kristaj
legendoj, pri kiel la rubekulo ricevis
sian nomon)

Ingegerd tradukis

En stilla och helig natt
Stjärnan lyste ovanligt klart
Juldagsmorgonen är här.

Där utanför fönstret
i ett frostnupet äppelträd
sitter Rödshaken stilla och tyst.

Du stannade kvar
trots kylan som ville förlama.
Flög helt nära, plockade taggen
och blodsdroppen träffade dig.

Märkt för alltid
du blev en tätting
med orangerött bröst
och föder vår längtan till våren
att åter få lyssna till himmelsk sång.

(inspiration av Selma Lagerlöfs
Kristuslegender om hur rödhaken fick sitt
namn)

/Renate

Rubena najtingalo – Rubinnäktergal

La birdo kovas idojn de Siberio kaj oriente ĝis Japanio. Vintre ĝi moviĝas al Sudorienta Azio. Ĝi estas timema kaj restas plejparte kaŝita.

Vivas de insektoj. La unua trovo en Svedio estis en Skoghall 2018. La dua trovo 15 novembro 2021 en Vargön. Tiam Leif Eriksson promenante malkovris ĝin en heĝo de la najbaro. Ekde tiam birdobservantoj de proksime kaj malproksime iras al Vargön por vidi la belan birdon, kiu nun estas nutrata per farunvermoj

de tri homoj. Dum vizito tie en decembro mi parolis kun anglo, kiu flugis el Londono nur por vidi ĉi tiun maloftecon. Vespere li intencis flugi hejmen kun Ryanair. Unu Leif Eriksson ja malkovris Amerikon, sed Leif Eriksson en Vargön diris al mi, ke li opinias, ke la birda malkovro estas pli granda.

/Jan Hellström, fotis 5/1 2022

Fågeln häckar i Sibirien och österut till Japan. Vintertid flyttar den till Sydostasien. Den är skygg och håller sig mest dold. Lever på

insekter. Det första fyndet i Sverige av den var i Skoghall 2018. Det andra fyndet den 15 november 2021 i Vargön. Då var Leif Eriksson ute på en promenad och upptäckte den i grannens häck. Sedan dess har fågelskådare från när och fjärran varit i Vargön för att få se den vackra fågeln som nu matas med mjölmaskar av tre

personer. Vid ett besök där i december talade jag med en engelsman som kommit med flyg från London just för att få se denna raritet. På kvällen skulle han flyga hem igen med Ryanair. En namne till Leif Eriksson upptäckte Amerika, men Leif Eriksson i Vargön sa till mig att han tyckte fågelupptäckten var större.

/Jan Hellström, foto från 5/1 2022

Sveda kalendaro por 2022 – en Aŭstrio! Mi miras!

Tipa ruĝa domo en la fono!

Ĉu vi scias kial tiom da svedaj domoj havas ruĝan koloron? Bv. Legi!

La Svedio, kiun ni hodiaŭ konas, havas multon por danki al la minejo de Falun.

Kupro estis elrompita en la minejo dum pli ol mil jaroj, antaŭ ol ĝi estis fermita.

Dum multaj jaroj la Falu-minejo estis unu el la plej grandaj industrioj de Eŭropo. Kaj sukcesa industrio ofertas grandajn avantaĝojn. La plej

Det Sverige vi känner i dag har mycket att tacka Falu Gruva för.

I gruvan hade det brutits koppar i över tusen år innan den stängdes.

bonaj inĝenieroj kaj aliaj fakuloj de Eŭropo alportis sian kompetentecon al la Falu-minejo.

La inĝenieroj ankaŭ kreis multkulturan laborejon, interŝanĝon, kie scio kaj kulturo de la resto de Eŭropo estis utiligitaj kaj plibonigis la minejon kaj Svedion. Sen la minejo, Svedio verŝajne neniam havus la epokon de grandpotenco.

Sed de la minejo ni ne nur ricevis la svedan grandpotencan epokon, ni havas ion, kion ni ankoraŭ uzas hodiaŭ. Io, kiu neniam ĉesis esti moderna. Ĉe Falu-minejo naskiĝas la Ruĝa farbo de Falun, la koloro kiu estis ornamonta la tutan Svedion.

En la 16-a jarcento, la sveda reĝo volis, ke la tegmento de sia kastelo estu farita el kupro, same kiel la vere grandaj kasteloj en Eŭropo. Sed eĉ la reĝo ne povis pagi kupron por tuta kasteltegmento, do la solvo devis esti pentri la tegmenton per ruĝa farbo el pigmento de Falu Minejo. Ĉiukaze ĝi aspektis preskaŭ kiel kupro.

Kaj post tio, oni komencis ruĝigi partojn de, aŭ tutajn konstruaĵojn por doni la impreson, ke tiuj, kiuj loĝas tie, estas tre riĉaj. Ruĝkoloraj muroj rememoris la brikmurojn, kiujn la svedaj nobeluloj vidis kiam ili vojaĝis ĉirkaŭe en Eŭropo, sed ili ankoraŭ ne povis havigi ajnan brikon.

Dum la 17-a jarcento, multo estis konstruita en Svedio kaj la multekosta ruĝa koloro disvastiĝis en la superaj sociaj klasoj. La reĝo estis granda inspiranto, aŭ influanto en sia tempo. Ĉar kion la reĝo faris, tion la nobelaro volis imiti. Ruĝe pentri estis maniero aserti sian statuson en socio kaj la nobeluloj baldaŭ komencis ruĝe farbi.

La reĝo akiris pli kaj pli da sekvantoj kun la tempo. Por levi ĝian statuson, la eklezio komencis pentri la pastroloĝejojn tiel ke ili aspektu konstruitaj el multekostaj brikoj. Kaj kiam la nobelaro kaj la pastroj komencis ruĝe farbi, la militistaro ne volis malsuperi la aliajn. Tuj altrangaj oficiraj loĝejoj estis ruĝaj. Eĉ la farmetoj de la soldatoj ruĝiĝas kun la tempo.

En la 18-a jarcento, la ruĝa koloro daŭre estis vidita kiel io tre ekskluziva, luksa objekto kiun

Under många år hade Falu Gruva varit en av Europas största industrier. Och en framgångsrik industri ger stora fördelar.

Europas bästa ingenjörer och andra experter kom med sin kompetens till Falu Gruva.

Ingenjörerna skapade också en mångkulturell arbetsplats, ett utbyte där kunskap och kultur från övriga Europa tillvaratogs och förbättrade gruvan och Sverige. Utan la minejo hade Sverige nog aldrig fått någon stormaktstid.

Men från gruvan har vi inte bara fått den svenska stormaktstiden, vi har fått något som vi använder än i dag. Något som aldrig slutat vara modernt. Vid Falu gruva föds Falu Rödfärg, den färg som kommit att pryda hela Sverige.

På 1500-talet ville nämligen den svenska kungen att taket på hans slott skulle vara gjort av koppar, precis som på de riktigt stora slotten i Europa. Men koppar till ett helt slottstak hade inte ens kungen råd med, så lösningen fick bli att färga taket med rödfärg gjord på pigment från Falu Gruva. Det såg ju i alla fall nästan ut som koppar.

Och efter det började man rödfärga delar av eller hela byggnader för att de skulle ge intryck av att de som bodde där var väldigt rika. Rödfärgade väggar påminde nämligen om tegelväggarna som de svenska stormännen sett när de rest runt i Europa, men något tegel hade de ännu inte råd med.

Under 1600-talet byggdes det massor i Sverige och den dyra rödfärgen spred sig i de högre samhällsklasserna. Kungen var en stor inspiratör, eller en influencer i sin tid. För det som kungen gjorde, ville adeln härma. Att måla rött var ett sätt att hävda sin status i samhället och adelsmännen började snart att måla rött. Kungen fick fler och fler följare med tiden. För att lyfta sin status började kyrkan måla prästgårdarna för att de skulle se ut att vara byggda av dyrt tegel. Och när adeln och prästerna börjat måla rött ville ju militären inte vara sämre. Snart var de högt uppsatta befälens bostäder röda. Till och med soldattorpen blir röda med tiden.

nur la riĉuloj povis pagi. Havi ruĝe pentritan domon estis statusa simbolo. Estis do ofte ke la flanko de la domo turniĝanta al la vojo estis ruĝe farbita, precipe se la reĝo devus fari viziton. Tiam la domoj laŭ la tuta ĉefstrato povus esti ruĝe farbitaj, dum la stratetoj kaj muroj direkte al la kortoj estis lasitaj senkoloraj.

Sed je la fino de la 18-a jarcento, la industria produktado de ruĝa farbo komenciĝis ĉe Falu-minejo kaj iĝis eble produkti pli de la farbo. Nun ankaŭ la grandaj kamparanoj komencas ruĝe farbi siajn domojn. La koloro ankaŭ komencis atentigi pro siaj praktikaj propraĵoj, ne nur ĉar ĝi estis bela kaj laŭmoda. La ligno uzita por la domoj simple daŭris pli longe kiam la domo estis pentrita. La 18-a jarcento estis do bona jarcento por la ruĝa koloro, kaj ankaŭ por la tuta Svedio. /Siv

På 1700-talet sågs rödfärgen fortfarande som något väldigt exklusivt, en lyxvara som bara de rika hade råd med. Att ha ett rödmålat hus var en statussymbol. Det var därför vanligt att den sida av huset som vette mot vägen målades röd, speciellt om kungen skulle komma på besök. Då kunde husen längs hela huvudgatan målas röda, medan gränderna och väggarna in mot gårdarna lämnades färglösa.

Men vid slutet av 1700-talet började den industriella tillverkningen av rödfärg vid Falu Gruva och det blev möjligt att producera mer av färgen. Nu börjar också storbönderna att rödmåla sina hus. Färgen började också få uppmärksamhet för sina praktiska egenskaper, inte bara för att den var vacker och trendig. Virket som användes till husen höll helt enkelt längre när huset var målat. 1700-talet var alltså ett bra århundrade för rödfärgen, och också för hela Sverige. /Siv

Paĝo el la kalendaro

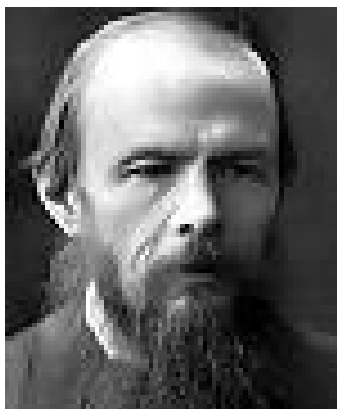
Sur Titanic Greta diras: "Glacimonto antaŭ ni!"

Neniu volas kredi ŝin – sed koleriĝas pro ŝia ĝeno de la festo.

Walter Klag sendis la bildojn el la Kalendaro. /Siv

Dostojevskij

Torben Svendsen, Danio, skribas:

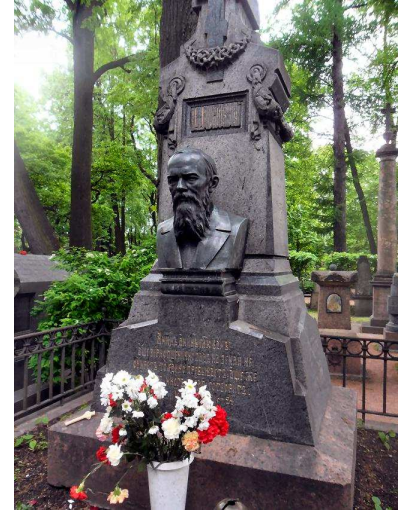
Mia ĝenerala impresio estas, ke kelkaj legantoj de la literaturo de Dostojevskij ofte sentas ĝin tro "malluma, trista kaj peza" kun manko de humuro por legi iom pli de lia ampleksa verkaro.

lasence mi komprenas kaj interkonsentas. Sed, se oni iom pacience kaj trankvile provas penetri liajn pensojn kaj sentojn – aperos unika homo kaj interesa verkaro. Kompreneble ofte estas diferenco inter la diversaj nacilingvaj eldonoj – sed ŝajnas al mi, ke tiuj, kiuj nun ekzistas en Esperanto estas bonaj.

La jaro 2021 estas la 200-jara naskiĝ-datreveno de la fama rusa verkisto – Fjodor M. Dostojevskij. Multloke en la mondo oni jam celebris kaj honoris la verkiston kaj lian ampleksan verkaron per teatraĵoj, ekspozicioj, novaj tradukaĵoj, reeldonoj, debatoj ktp.

En Esperanto aperis en 11-11-2021 – Kvin rakontoj, tradukita de Grigorij Arosev kaj Aleksander Korĵenkov. Unu el la interesaj rakontoj i.a. estas La sonĝo de ridinda homo, kiun mi resume pritraktas en la fino de tiu prezento.

Fjodor M. Dostojevskij

(11-11-1821 – 09-02-1881)

– skizo pri lia vivo kaj verkaro

Fjodor M. Dostojevskij estis naskita en Moskvo, 1821. Lia patro Mikhail Andreievittj Dostojevskij (1787 – 1839) apartenis al la nobelaro kaj vivis en geedzeco kun Maria Nechayeva (1819 – 1837). Ili ricevis 8 infanojn – inter ili – Fjodor. Li elkreskis kun siaj gefratoj en teritorio de Mirinskij-hospitalo je Moskvo (malriĉula hospitalo), kie lia patro laboris kiel kuracisto. Kvankam lia patro ankaŭ estis bienmastro, li ne ricevis altan salajron kaj estis la tempo, kie ne ekzistis la nunajn anesteziojn, rimedojn kaj terapi-metodojn.

Jam en sia infaneco, literaturo ludis gravan rolon. Lia patro laŭtlegis ekz. el la Biblio, Homer kaj Cervantes, kaj Fjodor ankaŭ frue legis la verkistojn kiel ekz. A. Puskin kaj F. Schiller. La plej grava libro en la familia hejmo estis la Biblio, kaj ĝi havis signifan rolon por lia posta vivo kaj verkaro.

Estis ŝoko kaj malĝojo por la juna Fjodor, kiam lia patrino Maria, mortis de tuberkulozo en 1837, kaj iom poste en 1839 ankaŭ lia patro Mikhail mortis, en nekonataj cirkonstancoj.

Fjodor Dostojevskij estis edukita kiel inĝeniero en la militista akademio en la urbo Sankt-Peterburgo, kie li loĝis kaj laboris kiel inĝeniera leŭtenanto ĝis la jaro 1844, kiam li demisiis por fari literaturan karieron kiel verkisto.

En 1845 eldoniĝis lia unua romano – Kompatindaj homoj (dane: Stakkels mennesker), kio vekis grandan intereson kaj donis al li bonan agnoskiĝon kaj sukceson. Samtempe li membriĝis al grupeto de politikaj kaj literaturaj intelektuloj – la Petrajevskij-rondo, kun ideoj i.a. pri forigo de la rusa cenzuro kaj novaj sociaj pensoj. En 1849 li estis arestita de la cara sekreta polico, kaj enprizonigita (kiel pluraj el la aliaj grupmembroj) kaj kondamnita al la morto.

Dum la nervostreĉaj momentoj, kiam Dostojevskij staris preĝante sur la ekzekutejo kaj atendis iĝi mortpafita, li ricevis la malŝarĝitan mesaĝon pri sia malkondamno. Vivmomento, kio certe transformis lian postan vivon kaj forte influis liajn vivkonceptojn kaj lian postan verkaron. Sed anstataŭ la mortpuno li estis kondamnita al 10 jarojn en Siberia punlaborejo (ekzilo), sed la ses lastajn punjarojn li tamen faris en deviga militista servo.

Post la finiĝo de lia ekzilo kaj prizoniĝo en 1859, li revenis al la urbo Sankt-Peterburgo, por daŭrigi sian verkistan laboron.

En 1860 Dostojevskij ricevis sian duan literaturan agnoskiĝon, kiam eldoniĝis la romano La morta domo – kun enhavo influita de siaj personaj travivaĵoj dum sia ekzilo kaj enprizoniĝo. Estis la enkonduko al liaj sekvaj grandaj verkoj kun analizoj de la psikologio de la krimo kaj la universala religia perspektivo, kiu serioze fiksas lian lokon kiel unu el la plej gravaj verkistoj de la mondliteraturo.

Ĝenerale en lia verkaro, li provas kompreni la homajn kondiĉojn (moralon, amon, veron, malbonon) de la multaj suferoj ligitaj al la vivo. La vivkondiĉoj de malriĉaj kaj senŝirmaj homoj, kiuj vivas en malfacilaj situacioj kaj provas batali por sociala justeco kaj homa digneco. Dostojevskij elĉerpis de siaj travivaĵoj dum la jaroj kiel mortkondamnito kaj kaptito en ekzilo, kiuj forte inspiris lin al skribi kaj analizi pri la esenco de krimo kaj puno en la socio, kaj la moralaj, etikaj konsekvencoj (la malboneco kaj la boneco).

Malgraŭ lia granda artisma kaj aŭtora sukceso, la malhela flanko de lia vivo estis markita de pluraj tragikaj personaj kaj socialaj problemoj. Dostojevskij malbone administris siajn enspezojn, prunteprenis ofte grandajn monsumojn, kaj li – fojon post foje – forludis siajn monojn en kazino- kaj kartludoj. Plurfoje necesis por li lombardi eĉ la plej necesajn havaĵojn, kaj intertempe fuĝi al Okcident-Eŭropo pro siaj ekonomiaj kaj politikaj problemoj.

En 1867 li edziniĝis kun sia sekretario la juna, Anna Grigorjevna Dostojevskaja (1846 – 1918) – naskite Snitkina, kaj ili ricevis 4 infanojn – kaj malgraŭ necerta vivo kun li, ŝi bone zorgis pri lia ekonomio kaj vivis kun li, ĝis lia morto en 1881. Lia mortiĝo kaj entombigo kaŭzigis nacian funebbron en Ruslando.

Krom multaj artikoloj kaj rakontoj en la rusaj periodaĵoj Grazdanin kaj Vremja (dane: Tiden), unu el la plej signifaj romanoj de

Dostojevskij estas i.a. Krimo kaj puno (1866), La idioto (1886) kaj Gefratoj Karamazov (1879–1880), kiuj temis ĝuste pri la kernaj elementoj de liaj travivaĵoj kaj scioj pri filozofio kaj analizoj de la socio kaj psikologio de la krimoj.

La sonĝo de ridinda homo – fantasta rakonto

La interesa rakonto "La sonĝo de ridinda homo" (el Kvin rakontoj) enhavas kvazaŭ koncentraĵon de liaj verkistaj ĉeftemoj kaj persona vivkonfeso. Ĝi estas komparebla kun la fabelo – La knabineto kun la alumetoj, de la dana verkisto Hans Christian Andersen (1805–1975).

La rakonto temas pri mezaĝa malriĉa homo loĝanta en luita ĉambro sur kvina etaĝo en malnova apartamento kun aliaj luantoj.

Jam kiam li estis sep-jara knabo, li eksentis sin ridinda, sed ne sciis kial. Poste li studis en la lernejo kaj en la universitato, sed ju pli li studis des pli li esti konvinkita pri sia ridindeco. Same en sia ĉiutaga vivo. Li ĉiam estis tiel orgojla, ke li neniam volis konfesi tion al iu. Lia orgojlo kreskis dum jaroj, kaj ŝajnis al li, ke, se li almenaŭ foje konfesus al iu lian ridindecon, li tuj, dum la sama vespero, frakusus sian kapon per revolvera pafo.

Li kaptis la konvinkon, ke ĉie en la mondo nenio gravis, kaj tute ne gravis, ĉu la mondo ekzistas aŭ nur ŝajne ekzistas. Post vespera vizito ĉe inĝeniera amiko, li promenis hejmen surstrate, kaj subite li rigardis sur la ĉielo etan stelon. La stelo donis al li la ideon mortigi sin mem dum tiu nokte, sed li ne sciis kial. Li fakte decidis fari tion, antaŭ du monatoj, kaj malgraŭ sia malriĉeco, li aĉetis bonegan revolveron kaj ŝargis ĝin la saman vespon. Dum la du monatoj li ĉiunokte revenante hejmen, pensis mortpafi sin mem. Li ĉiam atendis tiun minuton. Kaj nun la stelo

sugestis al li la ideon, kaj li decidis ke tio nepre okazos jam ĉi-nokte.

En malhela vespero surstrate, kiam li rigardis la ĉielon, subite knabino (ĉ. ok-jara aĝo) tiris lian kubuton kaj vokis lin. Ŝi abrupte kriis iujn vortojn, ĉar ŝi tremis de febro kaj estis vestita per malseka robo, kaptuko kaj ŝiritajn ŝuojn – kaj ŝi ekkriis kun abrupta voĉo – ”Panjo, Panjo”!

Mi rigardis al ŝi, kaj iris pluen, sed diris al ŝi – trovu policanon – dum ŝi daŭre kuris, ploris kaj tiris en mia kubuto (maniko). Kvankam ŝi parolis konfuze, mi komprenis, ke ŝia patrino ie estas mortanta aŭ io misa okazis al ili, kaj ŝi kuris por voki iun aŭ trovi ion por helpi la patrinon.

Mi stampfis per la piedo kaj kriis al la knabino, kaj ŝi kriis kun angoro – Sinjoro, bona Sinjoro! kaj ŝi kuris al la alia flanko de la strato, kie mi ekvidetis konturon de homo, kaj ŝi direktis sin al li.

Li iris hejmen al sia ĉambreto sur kvina etaĝo, kaj sidigis je la tablo kaj vidis revolveron antaŭ si, plene konvinkita, ke dum tiu ĉi nokto, li tutcerte mortpafus sin mem. Sed – lia travivaĵo kun la knabino tute ŝanĝigis liajn pensojn pri la vivo, la realeco kaj la mondo – kaj ne plu estis sensignifa vivo – ĉu songo aŭ ne?

La knabino savis lian vivon – sekve de la pensoj kaj demandoj kiuj impresis lin forte – li prokrastas mortpafi sin mem.

Aperis tutnova kaj nescribeble mirinda vivo por li. Dum la songo li travivas sian propran memmortigon kaj entombigon sen timo aŭ doloroj, kaj kun brila vivo, kie li movas sin tra la mondospaco kun spirita akompano longe for de la tero. Ĉi tie vivis homoj kiel en la paradizo – amaj, pacaj kaj ĝojaj. Li atendas io, subite li sentas varmigan feliĉegan hejmsenton, li vidas la sunon, kiu subtenas nian teron. Li kaj lia spirita akompano nun

ŝvebas en direkto kontraŭ la tero, kiun li forlasis, kaj nun li sentas grandegan amon al tiu tero. Dum momento li vidas etan konatan figuron antaŭ si: La malgranda, malfeliĉa knabino, kiun mi iam neglektis kaj malakceptis surstrate. Eble tio estis nur songo, sed la sento de la amo de tiuj belecaj estaĵoj al mi, restos por eterne en mia animo.

Subite li vekigis de sia songo kun mirego, sidante en sia fotelo kaj ekvidis la ŝarĝitan revolveron, kiun li tuj forĵetis. Li elektis la vivon. La vivo kaj tero estas mirinda. Jes, vivu, vivu kaj prediku la veron – li kriis.

Amu la homojn – amu vian proksimulon kiel vi mem – estas la tuto, estas ĉio – plia vi ne bezonas.

Literaturo:

Dostojevskij, Fjodor M. Kvin rakontoj:

1. Honesta ŝtelisto (1848);
2. Novjara balo kaj nupto (1848)
3. Knabo ĉe Krista abio (1876);
4. La kampulo Marej (1876)
5. La songo de ridinda homo (1877)

Tradukis el la rusa en esperanton – Grigorij Arosev, Aleksander Korĵenkov.

Kompilis Aleksander Korĵenkov; Kaliningrado: Sezonoj, 2021, 55 p.

Elŝutebla senpage ĉe: <https://esperanto-ondo.ru/Libro/Libro.php>

Retaj ligiloj al informoj kaj eventoj okaze de la 200-jariĝo de la verkisto:

Ekspozicio:

[https://200yearsdstoevskyanniversary.info/\(dk/eng\)](https://200yearsdstoevskyanniversary.info/(dk/eng))

Biografieto en Vikipedio:

https://eo.wikipedia.org/wiki/Fjodor_Dostojevskij

Biografieto en dana verkista retejo:

<https://forfatterweb.dk/oversigt/zdostojevskij00>

/ Torben Svendsen

Blankaj noktoj de Dostojevskij kun sezona rabato

El Magdeburga Folio

Dostojevskij, Fjodor Miĥajloviĉ.
Blankaj noktoj / Trad. el la rusa
Grigorij Arosev, Aleksej Birjulin,
Aleksander Korĵenkov; Antaŭpar,
koment. Aleksander Korĵenkov. –
Kaliningrado: Sezonoj, 2002. – 448
p. – (Serio Rusa literaturo, Vol. 8).

Okaze de la 200-jariĝo de la naskiĝo de Fjodor Dostojevskij (la 11a de novembro 1821), dum la tuta novembro la libroservo de UEA ofertas lian novelaron Blankaj noktoj kun sezona rabato sendepende de la mendata kvanto.

Ĉi tiu volumo enhavas ses verkojn: Malriĉaj homoj, Sozio, Blankaj noktoj, Honesta ŝtelisto, Misfortuna historio, Noticoj el la kelo. Ilin tradukis Grigorij Arosev, Aleksej Birjulin kaj Aleksander Korĵenkov. Ilin provlegis diversnaciaj Sten Johansson (svedo), Wolfgang Kirschstein (danlanda germano), Alen Kris (ruso), Daniel Luez (franco). La 448-paĝa libro estas malmole bindita kaj provizita per jaketo (kromkovrilo) projektita de Larisa Jakovleva.

200-a datreveno de Fjodor Dostojevskij

Mendu la libron ĉe la libroservo de UEA:
<https://katalogo.uea.org/?inf=6700>

AIKO

Ĉi tiu listo aperis en la novaĵretejo La Ondo de Esperanto.

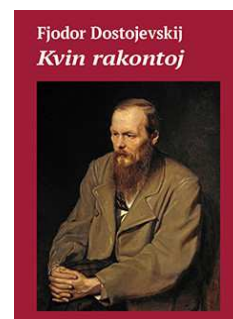
Ĉe represo aŭ citado bonvolu indiki la fonton:

La Ondo de Esperanto
<https://sezonoj.ru/2021/11/dostojevskij>

Nova senpaga libro: Kvin rakontoj de Dostojevskij

Hodiaŭ, okaze de la ducenta naskiĝdatreveno de Fjodor Miĥajloviĉ Dostojevskij, naskiĝinta la 11an de novembro (Julie: la 30an de oktobro) 1821, la eldonejo Sezonoj (Kaliningrado, Ruslando) publikigis la bitlibron Kvin rakontoj de Dostojevskij. La 55-paĝa libro, kreita laŭ la normoj "pdf" kaj "ePub", entenas jenajn verkojn de la jubileanto: Honesta ŝtelisto, Novjara balo kaj nupto, Knabo ĉe Krista abio, La kampulo Marej, La sonĝo de ridinda homo. Ilin tradukis Grigorij Arosev kaj Aleksander Korĵenkov.

Ĉi tiuj rakontoj pli frue aperis en libroj de Sezonoj kaj en La Ondo de Esperanto. Ĉe la redaktado de la nuna kolekto estis korektitaj kelkaj mistajpoj kaj tradukeraroj.

La nova bitlibro estas elŝutebla ĉe la virtuala biblioteko de Sezonoj, en kiu nun estas 17 senpagaj kaj du aĉeteblaj libroj kaj kelkaj provnumeroj de La Ondo de Esperanto.

Elŝutu ilin ĉe <https://esperanto-ondo.ru/Libroj/Libroj.php>.

AiKo

Legu ankaŭ:

Blankaj noktoj de Dostojevskij kun sesona rabato

<https://sezonoj.ru/2021/11/dostojevskij/>
Ĉi tiu artikolo aperis en la novaĵretejo La Ondo de Esperanto.

Ĉe represo aŭ citado bonvolu indiki la fonton:
La Ondo de Esperanto
<https://sezonoj.ru/2021/11/dostojevskij-2>

”Malbono ne estas ĉiopova” – ”Ondskan är inte allsmäktig”

de Kalle Kniivilä en ĵurnalo Svenska Dagbladet

Kalle Kniivilä skribis multajn librojn pri la situacio en Rusio. Ili troviĝas ankaŭ en esperanto. Ĉi tiun fojon temas pri la situacio de Belorusio. Mi mallongigis la artikolon, sed vi povas mem legi la tuton uzante la ligilon plej malsupre. Tamen ĝi troviĝas nur svede. /Siv

Dmitrij Strotsev

Premio Tucholsky kaj Dmitry Strotsev

La Sveda Pen donas la Tucholsky-premion al verkisto kiu faris specialajn servojn por parolibereco. La ĉi-jaran premion ricevis la ruslingva belarusa poeto Dmitrij Strotsev, kiu laŭ la premioĵurio estas ”simbolo de la senlacaj poetoj de la revolucio”. La premio estas nomita laŭ Kurt Tucholsky, germana verkisto kiu akre kritikis naziismon. Li estis senigita je sia germana civitaneco en 1933 kaj liaj libroj estis bruligitaj sur brulŝtiparo.

Dmitry Strotsev estas unu el la plej eminentaj poetoj de Belorusio. Li estas persekutata de la belorusaj aŭtoritatoj dum jardekoj, lia eldonejo estis devigita fermiĝi kaj liaj libroj ne plu estas eldonitaj en Belorusio, sed devas esti kontrabanditaj en la landon.

Dum la protesta movado post la pasintjara manipulita prezidant-elekto, la nunaj

Tucholskypriset och Dmitrij Strotsev

Tucholskypriset delas ut av Svenska Pen till en författare som gjort särskilda tjänster för yttrandefriheten. Årets pris gick till den ryskspråkiga belarusa poeten Dmitrij Strotsev, som enligt prisjuryn är ”en symbol för revolutionens oförtröttliga poeter”. Priset har fått sitt namn efter Kurt Tucholsky, en tysk författare som skarpt kritiserade nazismen. Han fråntogs sitt tyska medborgarskap 1933 och hans böcker brändes på bål.

Dmitrij Strotsev är en av Belarus mest framträdande poeter. Han har förföljts av de belarusa myndigheterna i årtionden, hans förlag har tvingats lägga ner och hans böcker ges sedan länge inte ut i Belarus, utan måste smugglas in i landet.

Under proteströrelsen efter förra årets manipulerade presidentval fick Strotsevs

poemoj de Strotsev ricevis grandan atenton en Belorusio.

La poemoj ĉi-jare estas publikigitaj en la sveda sub la titolo "Belarus omkullkastat" (Belorusio renversita). La poemaro kompletigas per lia esearo "Belarus: motståndets konst" (Belorusio: la arto de rezisto), kiu ĉi-jare ankaŭ estis eldonita en sveda traduko.

La teksto estas publikigita en Sydsvenskan la 25-an de novembro 2021, Kalle Kniivilä, <https://www.glasnost.se/?p=13106>

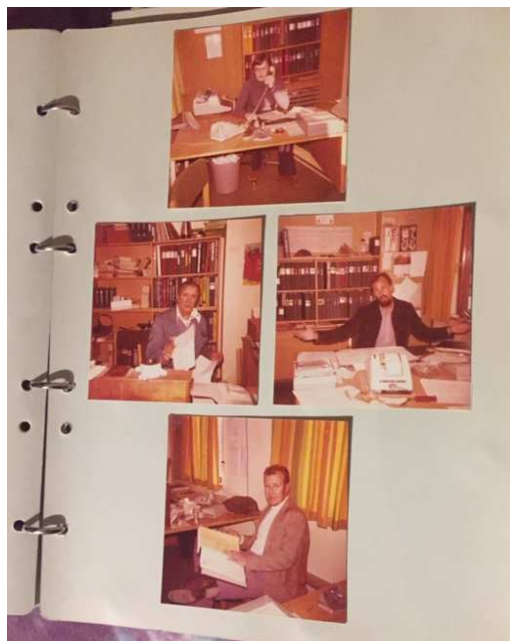
dagsaktuella dikter stor uppmärksamhet i Belarus.

Dikterna har i år getts ut på svenska under titeln "Belarus omkullkastat". Diktsamlingen kompletteras av hans essäsamling "Belarus: motståndets konst", som även den kommit ut i svensk översättning i år.

Texten är publicerad i Sydsvenskan den 25 november 2021, Kalle Kniivilä, <https://www.glasnost.se/?p=13106>

La artklubo en la Konstruelementa uzino Konstklubben på Elementfabriken

de Ingegerd Granat

Mi laboris en la magazeno de la apartament-provizanto Göteborgs Stads Bostads AB kiam mi estis juna. Tie ni zorgis pri mendoj, stokado kaj transportoj.

La fabriko mem produktis murojn, banĉambrojn kaj kuirejojn kaj pli, kiuj estis metotaj sur konstruejojn kaj iĝos pretaj apartamentoj. Tiele ankaŭ fariĝis. En multaj lokoj estas etaĝkonstruaĵoj kiuj estas

Jag arbetade på förrådet på Göteborgs Stads Bostads AB när jag var ung. Där hade vi hand om beställningar, lager och transporter.

Själva fabriken tillverkade väggar, badrum och kök med mera som skulle placeras ut på byggplatser och bli färdiga lägenheter. Det blev det också. På många ställen står hyreshus som är byggda på detta sätt. Husen byggdes i

konstruitaj tiamaniere. La domoj estis konstruitaj en Hammarkullen, Rannebergen, Gårdsten, Eriksbo, Hjällbo kaj pluraj aliaj lokoj en Göteborg.

Kamionoj kun longaj remorkoj transportis murojn kaj "unuojn", kiel la kuirejoj kaj banĉambroj estis nomitaj, al la konstruejo. La elementfabriko estis maldelikata kaj praktika laborejo. Sed estis ankaŭ homoj, kiuj strebis por la molaj valoroj malproksime de la "konkretaj linioj".

La laborestro, maljuna skanio kun furioza temperamento en la sekcio numero tri, kie kuirejoj kaj banĉambroj estis fabrikataj, vendis neĝulojn kaj neĝulinojn kiel kristnaskajn ornamojn por Kristnasko ĉiujare. Li tiam prenis ordonojn. Krome, la fabriko havis aktivan artan asocion, kie mi estis parto de la laborgrupo. La klubo organizis grandan artekspozicion ĉiujare. Ĝi estis pretigita en la kontora areo.

Multaj artistoj partoprenis kaj estis garantiitaj vendi unu el siaj verkoj, kiu tiam estis lotumita ĉe festo. Tiuj kiuj estis membroj de la klubo havis ŝancon gajni.

En kelkaj okazoj mi okupiĝis pri kolektado de pentraĵoj de la artistoj. Estis tre ekscita komisio. Renkontiĝo kun grandaj personecoj kaj diferencaj pentraĵoj. Personaj medioj!

Foje ni devis eltiri pentraĵojn tra la fenestro de la unua etaĝo, ni saltis tra la fenestro! Feliĉe la artisto loĝis en la unua etaĝo kun gazono ekstere.

En tia ekspozicio, mi unuafoje kontaktiĝis kun artisto kun fantazia kaj detala pentraĵo kun multaj koloroj.

Estis Mona Huss Walin, kiu naskiĝis la 24-an de julio 1944 en Stokholmo.

Ŝi havas tre ampleksan meritliston, kiu montras ke ŝi estis tre aktiva en arto kaj ekspozicioj.

La pentraĵo, kiun ŝi vendis al "Konstklubben", estis la jena, kaj bedaŭrinde mi ne gajnis ĝin:

Hammarkullen, Rannebergen, Gårdsten, Eriksbo, Hjällbo med flera platser i Göteborg.

Trailrar transporterade väggar och "unitar", som köken och badrummen kallades, till byggplatsen. Elementfabriken var en grov och praktisk arbetsplats.

Men där fanns också människor som strävade efter de mjuka värdena långt bort från "betonglinjerna".

Förmannen, en äldre skåning med ett häftigt temperament på linje nummer tre, där kök och badrum tillverkades, sålde snögubbar och snögummor som julprydnader till jul varje år. Han tog då beställningar. Dessutom hade fabriken en aktiv konstförening, där jag var med i arbetsgruppen. Klubben anordnade en stor konstutställning varje år. Den hängdes i kontorsdelen.

Många konstnärer deltog och var garanterade att sälja ett av sina verk som sedan utlottades vid en festlighet. De som var medlemmar i klubben hade chans att vinna.

Jag var med och hämtade tavlor vid några tillfällen hos konstnärerna. Det var ett mycket spännande uppdrag. Möte med stora personligheter och annorlunda tavlor. Personliga miljöer!

En gång fick vi ta ut tavlor genom fönstret på förstavåningen, hoppa genom fönstret gjorde vi! Tur att konstnären bodde på förstavåningen med en gräsmatta utanför.

Vid en sådan här utställning kom jag för första gången i kontakt med en konstnärinna med ett fantastiskt och detaljrikt målning med mycket färger.

Det var Mona Huss Walin som föddes den 24 juli 1944 i Stockholm.

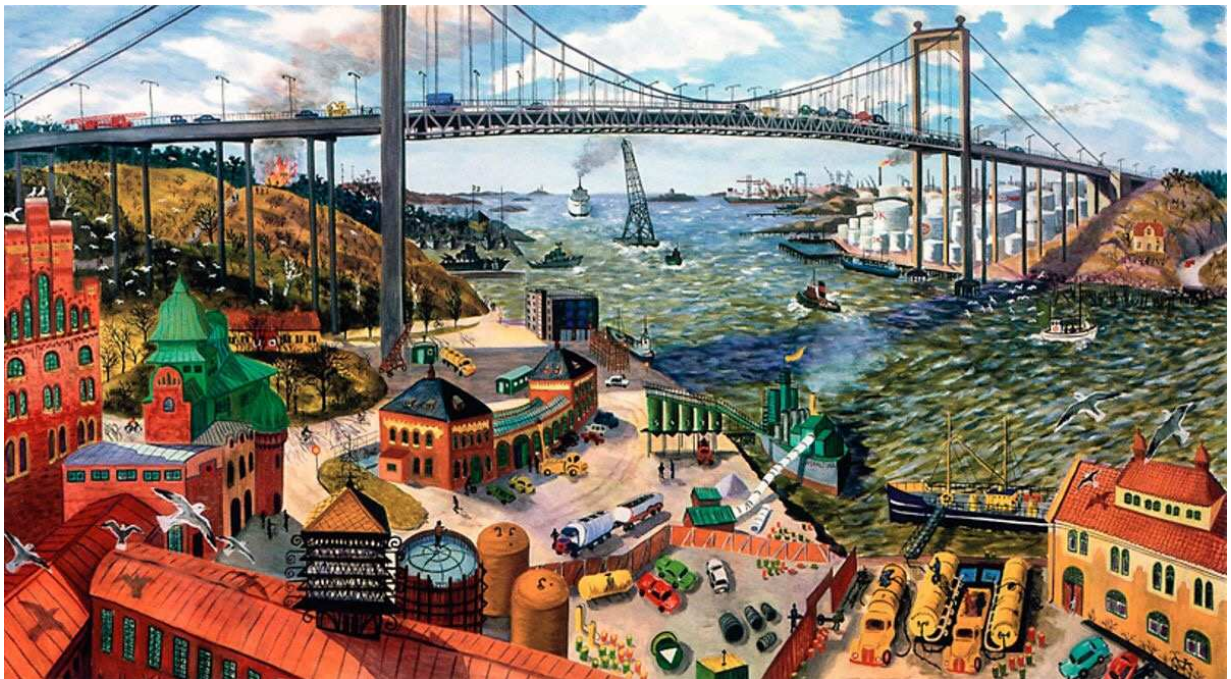
Hon har ett mycket omfattande CV som visar att hon varit mycket aktiv inom konst och utställningar.

Tavlan som hon sålde till "Konstklubben" var den här och tyvärr vann inte jag den:

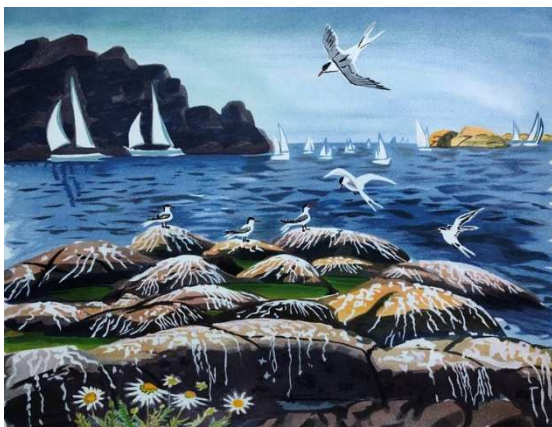
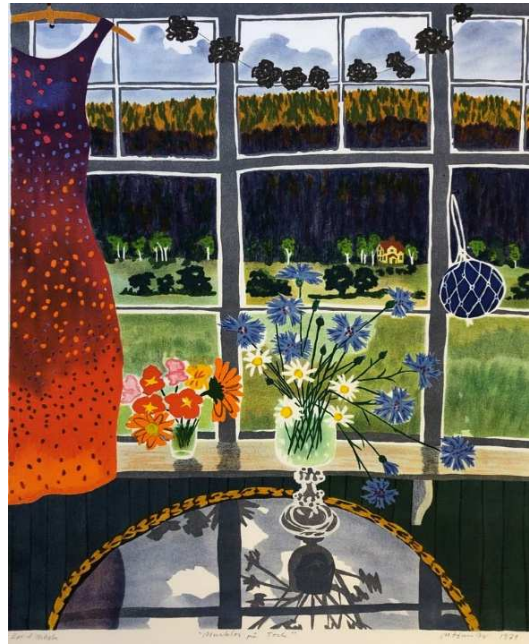

Galerio Mona Huss Walin

Christin rakontis pri sia hundo Tina

en la decembra numero. Tamen Tina ne estis la sola hundo, kiun Christin posedis. Jen vico de ŝiaj aliaj hundoj.

Ni ricevis **Tin-Tin**-on kiam li estis hundido. Ni iris por preni lin ĉe hundbredejo en Hålanda. Li estis "tervuren" (belga paŝtista hundo), kiu havis multajn nomojn. Lia reala nomo estis Pirato de Penzance Debousie. Sed ni renomis lin Tin-Tin. Estis plej facile krei tiun nomon. Tin-Tin devis estis la hundido de Tina por iom da tempo.

Mia onklo Karl-Henry kaj Nora ĉiam volis eliri kun Tin-Tin kiam ili estis vizitantaj. Nora kaj Tin-Tin kutime kune suprenkuris la deklivon. Ĉiufoje kiam Nora venis viziti nin, ŝi ricevis feliĉan bojon de Tin-Tin. Karl-Henry iris longdistancojn kun li. Li zorgis pri ĉiuj matenaj promenoj, kiam li dormis kun ni.

Io malgaja okazis al Tin-Tin iam. Tio estis kiam Anneli, nia amikino Mathilda kaj mi intencis malsupreniri al la ŝafpaŝtejo por viziti tie.

Tin-Tin estis ligita en angulo apude, sed daŭris ne longe antaŭ ol li ankaŭ kuris al la ŝafejo kaj meze de la salto li ŝiris sin sur lignan stangon kaj ŝiris la tendenojn sur unu malantaŭa kruro.

Ni telefonis al bestmalsanulejo Blå Stjärnan kaj ni devis eniri urĝe kun Tin-Tin. Post la unua vizito al Blå Stjärnan, li devis porti funelon, por ke li ne leku la vundon post sia krura operacio.

Tiu funelo estis akra ĉe la randoj sed malgraŭ tio, li estis vigla kaj feliĉa. Do kiam li intencis kuri por saluti homojn, kiuj venis al ni, ili eksentis lian akran funelon kaj ilin tre doloris kiam ili salutis Tin-Tin.

Tin-tin

luj homoj, kiuj ne komprenis, ke li estas feliĉa, pensis, ke li deziras ion malbonan. Sed ne estas tiel facile imagi kiel gasto,

Tin-Tin skaffade vi när han var valp. Vi hämtade honom på en kennel nere i Hålanda. Han var en "tervuren" (belgisk vallhund) som haft många namn. Egentligen hette han Pirate of Penzance Debousie. Men vi döpte om honom till Tin-Tin. Det var lättast att ropa. Tin-Tin fick vara valp för Tina också en tid.

Min morbror Karl-Henry och Nora ville alltid ut och gå med Tin-Tin när dom var på besök. Nora och Tin-Tin sprang oftast ihop i uppførsbacken. Varje gång Nora kom på besök fick hon ett glatt skällande av Tin-Tin. Karl-Henry gick långa sträckor med honom. Han tog hand om alla morgonpromenader när han sov över hos oss.

Det hände något tråkigt med Tin-Tin en gång. Det var när Anneli, våran kompis Mathilda och jag skulle gå ner till fårhagen för att hälsa på där.

Tin-Tin stod bunden i ett hörn i närheten, men det gjorde han inte länge till innan han också skulle springa till fårhagen och mitt i språnget rev han sig på en trä-stolpe och slet upp senorna på ena bakbenet.

Vi ringde till Blå Stjärnan och vi fick åka in akut med Tin-Tin. Efter första besöket på Blå Stjärnan fick han ha en trätt på sig för att han inte skulle slicka upp såret efter hans operation i benet. Den tratten var vass i kanterna plus att han var livlig och glad också. Så när han skulle springa fram och hälsa på folk som kom till oss, så fick dom känna på hans vassa trätt och dom fick väldigt ont när dom hälsade på Tin-Tin.

En del personer som inte fattade att han var glad trodde att han ville något illa. Men det är väl inte så lätt heller att tänka sig som gäst att Tin-Tin var glad när han blev för ivrig i sitt hälsande. När Tin-Tin sprang lös i trädgården hittade han sin egna runda. Vilket var, runt alla berg och på alla svåra leriga stigar

ke Tin-Tin estis gaja kiam li fariĝis tro fervora en sia saluto.

Kiam Tin-Tin kuris libere en la ĝardeno, li trovis sian propran rondon, kiu estis: ĉirkaŭ ĉiuj montetoj kaj sur ĉiujn malfacilajn ŝlimecajn vojetojn li transsaltis ĝis li denove revenis sur la gazonon.

Li estis amuza kaj li povis salti alte kaj kuri rapide malgraŭ sia vundo en la malantaŭa kruro.

Tin-Tin akiris sian propran ĉirkaŭkradigitan ejon sur la gazono. Li vere amis ĝin. Se li iam liberiĝis, sufiĉis kii: "Tin-Tin, La KRADEJO!!!"

Iun printempan tagon, mia patrino vokis la ĉasiston Leif por peti helpon por forigi Tin-Tin. Ne plu eblis havi lin, ĉar fine, li povis elteni la sonon nek de la teleroj nek de la lavmaŝino. Estis io malbona pri lia kapo kaj li mordis patrinon unufoje. Cetere estis ankaŭ pro lia malbona malantaŭa kruro, li iris suferante la lastan tempon. Do mia patrino demetis lian funelon kaj bandaĝon kaj liberigis lin en la paŝtejo de Eva, kie li ĉiam ŝatis kuri.

Lukas

Iun posttagmezon ni iris al Partille por preni Cavalier king charles spaniolo. Estis la amiko de mia patrino Vibeke kaj familio kiuj sugestis ĉi tiun hundon. Nur panjo, Anneli, Vibeke kaj mi iris preni, paĉjo "ne rajtis" esti kune.

La hundo estis nomita Lukas kaj li estis "facila" hundo. Estis nekredeble facile eliri kun li. Mia amiko Marie ofte promenadis kun Lukas, ŝi tre ŝatis lin.

Kiam Tin-Tin kaj Lukas ricevis manĝaĵon, Lukas sidis gardante sian manĝbovlon kaj manĝis nenion. Kiu ajn irus en la ĉiutagan ĉambron kaj preter lia manĝbovlo, ne gravas ĉu tiu estis Tin-Tin aŭ la ceteraj el ni, ni ricevis fortan mordeton en la tibio kaj laŭtan grumblon.

Sed li estis ĉiam afabla kaj agrabla ĉiukaze, malgraŭ sia konduto ĉe la manĝo. Sed mi lernis trukon, ĝi estis kuri en la ĉiutagan ĉambron kaj tio helpis. Kiam mi denove eliris, li ellasis min.

hoppade han över tills han kom tillbaka på gräsmattan igen.

Han var rolig med det att kunna hoppa högt och springa fort trots sin skada i bakbenet.

Tin-Tin fick en egen hage på gräsmattan. Han älskade den verkligen. Om han råkade komma lös någon gång så räckte det om man ropade: "Tin-Tin, HAGEN!!!"

En vårdag ringde mamma jägaren Leif för att be om hjälp att ta bort Tin-Tin. Det gick inte att ha honom längre. I det sista tålde han inte höra varken disk eller tvättmaskinen.

Det blev fel i huvudet på honom och så bet han mamma en gång. Sedan var det för hans onda bakben också, han gick och led det sista. Så mamma plockade av honom tratt och bandage och släppte honom i Evas-lycka där han alltid gillade att springa.

Lukas

En eftermiddag åkte vi till Partille för att hämta en Cavalier king charles spaniel. Det var mammas kompis Vibeke med familj som hade tipsat om denna hund. Det var bara mamma, Anneli, Vibeke och jag som åkte och hämtade, pappa "fick inte" vara med.

Hunden fick heta Lukas och han var en lätt hund, Han var otroligt lätt att ut och gå med. Min kompis Marie var ofta ute och gick på promenader med Lukas, hon tyckte jättemycket om honom.

När Tin-Tin och Lukas skulle få mat så satt Lukas och vaktade sin matskål och åt ingenting. Den som skulle gå in i finrummet och förbi hans matskål, spelar ingen roll om det var Tin-Tin eller vi andra, vi fick ett starkt nafs i smalbenet och ett högljutt morrande.

Men han var alltid snäll och trevlig ändå, trots sina beteenden vid maten. Men jag lärde mig ett knep och det var att springa in i finrummet och det hjälpte. När jag skulle ut igen släppte han fram mig.

Lukas ville alltid sitta i samma fåtölj som Marie nere i finrummet. Självlklart var Marie idolen

Lukas ĉiam volis sidi en la sama brakseĝo kiel Marie malsupre en la ĉiutaga ĉambro. Kompreneble, Marie estis la idolo por Lukas, sed li ŝatis ankaŭ la ceterajn el ni. Li verŝajne sentis sin sekura kun Marie, mi pensas.

Milou

Milou venis al ni iun someron, kiel hundido. Ŝi estis Jack Russel Terrier kaj venis de Annered. Estis facile teni ŝnuron kaj promeni kun ŝi. Milou kaj mi iris por regulaj promenoj ĉiun tagon.

Ŝi havis unu difekton. Estis ŝia fiziko. Ŝi estis granda antaŭe kaj malgranda malantaŭe. Do tio signifis ke ŝi ne havis senton ĝuste tie. Ŝi ne sciis kiam kaj kie ŝi pisis. Mi ĉiam diris, kiam mi estis malgranda, ke ŝi kreskis kiel puŝĉareto.

La unuajn noktojn ŝi dormis kun Anneli kaj mi. Ŝi hurlis kaj bojis, kaj do, post du noktoj, ŝi devis malsupreniri al Tin-Tin, ĉar estis penige aŭdi ŝin boji kaj hurli ĉiun nokton. Ni ĉiam havis akvoŝprucilon ĉemane. Tio estis por malpliigi ŝiajn bojadon kaj grumblon.

Ĉiam funkciis. Kiam ni montris ĝin al Milou ŝi kuris kaj kaŝis sin. La akvoŝprucilo iĝis enuiga post iom da tempo kaj Milou ne estis facile trompita.

Post iom da tempo, ŝi ŝatis ĝin kaj ŝi ŝatis esti ŝprucita per ĝi. Kelkajn tagojn poste ni aĉetis akvopistolon kaj ĝi havis eĉ pli bonan efikon ol atendite.

Iun tagon, panjo kaj paĉjo decidis mortigi Milou. Ne funkciis plu, ŝi suferis. Do ŝi ne

för Lukas, men han tyckte om oss andra också. Han kände sig nog trygg med Marie tror jag.

Milou

Milou kom till oss en sommar, som valp. Hon var en Jack Russel-terrier och kom från Annered. Hon var lätt att hålla i koppel och gå ut med på promenader. Milou och jag gick regelbundna promenader varje dag.

Hon hade ett fel. Det var hennes kroppsbyggnad. Hon var stor i framdelen och liten i bakdelen. Så det gjorde att hon inte hade någon känsel just där. Hon kände inte när och var hon kissade. Jag sa alltid när jag var liten att hon växte som en skottkärra.

Dom första nätterna fick hon sova hos Anneli och mig. Hon ylade och skällde så efter två nätter fick hon flytta ner till Tin-Tin, för att vi tyckte det var jobbigt att behöva höra henne skälla och yla varje natt. Vi hade alltid en vattenspruta till hands. Det var för att minska hennes skällande och morrande.

Den funkade alltid, när vi visade den för Milou sprang hon och gömde sig. Vattensprutan blev tråkig efter ett tag och Milou var inte lättlurad.

Efter ett tag så tyckte hon om den och bli sprutad med. Några dagar efter köpte vi en vattenpistol och den hade ännu bättre effekt än väntat.

En dag bestämde mamma och pappa att avliva Milou. Det gick inte mer, hon hade ont. Så hon blev inte så gammal. Mamma och jag åkte ut till stan, vi ville inte varken se eller höra när Leif Areback avlivade våran Milou. Pappa fick vara hemma med Milou och dom andra djuren.

Sammy

Jag fick Sammy som valp när jag var femton år. Han kommer från Torslanda och är en tibetansk spaniel. Vi skaffade en mindre hund för att jag också skulle kunna gå ut och gå med en hund. Då kunde inte jag hålla en större hund utan att bli dragen i. Vi åkte upp till Torslanda och fick träffa våran nya valp och

fariĝis tre maljuna. Panjo kaj mi eliris al la urbo, ni ne volis vidi aŭ aŭdi, kiam Leif Areback senvivigis nian Milou. Paĉjo restis hejme kun Milou kaj la aliaj bestoj.

Sammy

Mi ricevis Sammy kiel hundidon kiam mi estis dekkvinjara. Li venas de Torslanda kaj estas Tibeta spaniela. Ni havigis al ni pli malgrandan hundon, por ke mi ankaŭ eliru kaj promenu kun hundo. Tiam mi ne povis teni pli grandan hundon sen esti tirata. Ni iris al Torslanda kaj renkontis nian novan hundidon kaj lian patrino Betty. La bredisto Maria estis tre afabla kaj parolema.

Hodiaŭ Sammy havas dek tri jarojn, maljuna sinjoro. Sed li ĉiam estas tiel afabla al ĉiuj homoj kaj aliaj hundoj kaj bestoj. Li estis tre afabla al Zoe, Elina kaj Noomi kiam ili volis ludi kun li la

pasintan Paskon. Li kaj lia hundamiko Greta povis resti trankvilaj malgraŭ la ĥaoso kun Alice kaj Mille. Sammy kaj Greta ĉiam ludis kune kiam ili renkontis unu la alian.

Kiel pasintomere kiam mi havis koncerton en la preĝejo kaj estos festo hejme kaj Inger Näverfors estis tie. Ambaŭ hundoj kuris antaŭ la piedoj de kompatinda Inger. Sed mi estis tie kaj haltigis ĉion antaŭ ol ŝi falis. Inger ĉiam nomis Sammy "malgranda karesa porko". Ŝi kutime diras: Li ne estas hundo, li estas porketo.

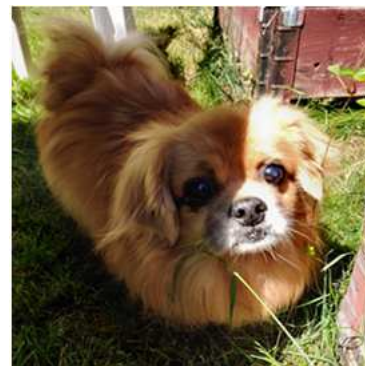
Ni havas vere belan kaj bonan hundon por infanoj. Iam kiam la familio de Anneli estis ĉe nia domo por gardi la bestojn, Zoe, kiu estis dujara tiutempe, volis eliri kaj iri kun Sammy en kondukŝnuro (ni havas tion en filmo) kaj oni povas vidi ke Zoe opiniis ke estas amuze gvidi Sammy mem.

Sammy ĉiam obeis la gvidanton kaj precipe infanojn. Kiam li fariĝis unujara, li ricevis "karesbeston", kiu estis pli granda ol li mem.

hans mamma Betty. Uppfödaren Maria var väldigt trevlig och pratsam.

Idag är Sammy tretton år, en gammal herre. Men han har alltid varit så snäll mot alla människor och andra hundar och djur. Han var väldigt trevlig mot Zoe, Elina och Noomi när dom ville leka med honom i påskas. Han och hans hund-kompis Greta kunde hålla sig lugna trots stöket med Alice och Mille. Sammy och Greta har alltid lekt ihop när dom har träffats.

Som i somras när jag hade haft konsert i kyrkan och skulle ha kalas hemma och Inger Näverfors var med. Bägge hundarna sprang framför fötterna på stackars Inger. Men jag var där och stoppade det hela innan hon hann ramla. Inger har alltid kallat Sammy för en liten kel-gris. Hon brukar säga: Han är ingen hund, det är en liten kel-gris.

Det är en riktigt fin och go barnhund vi har. En gång när Annelis familj var hemma hos oss och var djurvakter så fick Zoe som var två år då gå ut och gå med Sammy i koppel (det har vi på film) och man ser att Zoe tyckte att det var roligt att få leda Sammy själv.

Sammy har alltid varit följsam mot ledaren och särskilt mot barn. När han fyllde ett år fick han ett gosedjur som var större än han själv.

Men han var aldrig så intresserad av gosedjur och leksaker. Har en bild på honom när han var yngre när han sitter med alla leksaker framför sig och bryr sig inte om dom, han bara tittar rakt fram. Han tänker alltid när man har kastat något till honom: "Har du kastat pinnen får du hämta den själv."

När vi hade esperanto-kurs här hemma en gång så tyckte Sammy mycket om en ung kille som heter Daniel. Sammy älskade honom direkt och ville bara gå med Daniel. Sammy ville följa med honom hem. Min lärare Inga har också varit en självklar favorit för honom.

Sed neniam li tiom interesiĝis pri ŝtopitaj bestoj kaj ludiloj. Mi havas bildon de li, kiam li estis pli juna, kiam li sidas kun ĉiuj ludiloj antaŭ si kaj ne zorgas pri ili, li nur rigardas rekte antaŭen. Li ĉiam pensas, kiam oni ĵetis ion al li: "Se vi ĵetis la bastoneton, vi devas mem preni ĝin."

Kiam ni iam havis Esperanto-kurson ĉi tie hejme, Sammy ŝatis junan viron nomatan Daniel.

Sammy amis lin tuj kaj nur volis iri kun Danielo. Sammy volis iri hejmen kun li. Ankaŭ mia instruisto Inga estis evidenta favorato por li. Kiam ili iris hejmen, li volis iri kun ili, sed li ne estis permesita.

Li estas senlima, sed ege afabla. Sammy havas amikon, knabon nomitan Adamo, kiu venas de Stokholmo. Li kaj lia familio estis ĉi tie ĉi someron. Nia konato Siv, kiun ni renkontis per la Esperanto-kursoj, estas la avino de Adamo. Sammy fariĝis la terapia hundo de Adam kiam li sidis kaj malĝojis en la bela ĉambro. Li kriis: "SAMMY!!! Kie vi estas." Sammy ĉiam estis trankvila mem, eĉ kiel hundido.

Basse

Basse estis griza terhundo. Ni ricevis lin de Birgitta kaj Göran. Kiam Birgitta mortis, oni fakte opiniis, ke la filino de Birgitta, Katarina kaj ni havus Basse kune. Tio estas: la plejparto de la tempo Basse loĝus kun ili kaj kiam iliaj hundinoj seksardis, li irus al ni.

Sed tiam mia patrino telefonis al Katarina kaj

demandis, ĉu ne estus pli facile, se Basse povus resti ĉe ni la tutan tempon. Katarina diris, ke okejas.

Basse havis panjon kiel sian plej ŝatatan kiam li vivis ĉi tie, paĉjo kaj mi venis duaj. Ni taŭgis, sed estis ne pli ol tio. Kiam mia patrino

När dom skulle åka hem ville han åka med, men det fick han inte.

Han är gränslös, men oerhört snäll. Sammy har fått en kompis, en pojke som heter Adam som kommer från Stockholm. Han och hans familj var här nu i somras. Vår bekant Siv som vi träffat genom Esperanto-kurserna är farmor till Adam. Sammy fick vara terapi-hund till Adam när han satt och var ledsen inne i finrummet. Han ropade: "SAMMY!!! Var är du." Han har alltid varit lugnet själv, även som valp.

Basse

Basse var en grå terrier. Honom fick vi av Birgitta och Göran. När Birgitta dog var det egentligen tänkt att Birgittas dotter Katarina och vi skulle delat på Basse. Den mesta tiden skulle Basse bo hos dom och när deras tikan löpte skulle han få åka till oss.

Men då ringde mamma till Katarina och frågade om det inte vore smidigare om Basse fick bo hos oss hela tiden. Katarina sa att det gick så bra.

Basse hade mamma som sin favorit när han bodde här, pappa och jag kom på andra hand.

Vi dög, men det var inte mer än så. När mamma var ute eller på ovanvåningen ylade och skällde han. Men när hon var på något möte var det lugnare.

Han orkade väl inte skälla några längre stunder eller så accepterade han "ensamheten" med Sammy och Moses.

Det var lite bråk mellan Sammy och honom när det gällde maten. Basse ville ha hans mat och Sammy visade vem det var som bestämde. Har hört att han var lätt att klippa, han stod stilla tills han var färdig.

När man var ute på promenad med honom var han alltid lika lätt att hålla i koppel och han följde med var man än ville gå.

Det var en gång när jag skulle testa att hålla Basse och Sammy i varsin hand. Det gick inte... Det experimentet blev kortvarigt. Både Basse och Sammy skulle byta sida kors och tvärs så

estis ekstere aŭ supre, li hurlis kaj bojis. Sed kiam ŝi estis ĉe kunveno, estis pli trankvile.

Li verŝajne ne povis boji dum longa tempo aŭ li akceptis la "solecon" kun Sammy kaj Moseo.

Estis iom da kverelo inter Sammy kaj Basse, kiam temis pri manĝaĵo. Basse deziris lian manĝaĵon sed Sammy montris kiu decidis. Laŭdire estis facile tondi lian felon, li staris senmove ĝis li estis fintondita.

Kiam oni promenis kun li, li ĉiam estis same facile teni per ŝnuro kaj li sekvis kien ajn oni volis iri.

Iam mi provis teni Basse kaj Sammy samtempe, unu per unu mano, la alia per la dua mano. Ne funkciis... Tiu eksperimento estis mallongdaŭra. Kaj Basse kaj Sammy volis ŝanĝi flankojn zigzage, do mi stumblis sur ili plurfoje. Sed tio estis nur, kiel mi diris, *unu fojon*, kiam Basse estis tiel malfacila.

Bedaŭrinde ni devis forigi Basse unu vintron. Li havis malfacilecon promeni ĉar li konstante glitis la lastan tempon kaj estis ĝenerale nestabila. Li fariĝis dekkvinjara.

Mille

Nia nova hundo Mille venis ĉi tien la pasintan printempon. Li estas kvarjara kaj estas mikraso inter Malteser kaj Softis, oni povus diri. Li estas amuza hundo. Mille kaj nia varteja hundo Wilda kutime ludas ofte.

Ni ricevis lin danke al la familio Campus kiu ankaŭ loĝas en Gunnilse. Kristina metis bildon en Fejsbuko kaj demandis ĉu iu volas ricevi "nian Mille". Ni diris jes kaj nun Sammy ekhavis kunulon.

Ofte okazas, ke ni ricevas gastojn kaj kiam iu venas unuafoje flanke de Mille, li kutime spertas ĝin kiel minacon kaj precipe kiam venas aliaj hundoj. Li tiam kutime bojas kaj fermas siajn okulojn samtempe tiel ke li ne devas vidi la personon, al kiu li bojas. Sed li estas nur timema kaj maltrankvila.

Li estas ege obeema kiam temas pri Sidu! kaj Kuŝu! Li ankoraŭ tiras iomete kiam oni estas

jag höll på att snubbla över dom flera gånger. Men det var ju bara som sagt *en gång* Basse var så svår.

Tyvär så fick vi ta bort Basse en vinter. Han hade svårt för att gå på grund av att han halkade hela tiden det sista och var allmänt ostadig. Han blev femton år gammal.

Mille

Vår nya hund Mille kom hit i våras. Han är fyra år och är en blandras mellan Malteser och Softis kan man säga. Han är en rolig hund. Mille och vår daghems-hund Wilda brukar leka ofta.

Vi fick honom tack vare familjen Campus som också bor i Gunnilse. Kristina tog fram en bild på facebook och frågade om någon ville ta emot "vår Mille". Vi tackade ja till honom och för att Sammy skulle få sällskap.

Det förekommer ofta att vi får gäster och när någon kommer för första gången för Milles del brukar han uppleva det som ett hot och särskilt när det kommer andra hundar. Han brukar då skälla och blunda samtidigt så slipper han se den han skäller på. Men han är ju bara rädd och ängslig.

Han är oerhört lydlig när det gäller sitt och ligg. Han drar lite fortfarande när man är ute och går med honom i koppel, men i övrigt är han en lugn hund.

ekstere promenante kun li en ŝnuro, sed alie li estas trankvila hundo.

Li fariĝos multe pli facila teni en ŝnuro kun la tempo. Kiam Mille bonvenigas nin en la familio, kiam ni estis ekstere pro io, li kutime bojas feliĉe kaj tiam li saltas iomete, sed tiu salteto ne estas rimarkebla. Oni sentas, kvazaŭ li nur staras sur du kruoj kaj prenas apogon kontraŭ oniaj brakoj. Li ridetas per sia tuta vizaĝo kiam unu el ni tri venas. Panjo, paĉjo aŭ mi. Se ekzistas iu alia kiu estas bona laŭ Mille, tiu estas Anneli kaj Siv. Tiam li saltas kaj estas nur feliĉa kaj agrabla. Li hurlas de ĝojo, kiam ili venas.

Li ankaŭ hurlas kiam li pensas ke li estas sola. Tiam li sonas kiel fajra alarmo. Foje liaj antaŭaj posedantoj Jonas kaj Camilla venas kun la aliaj kaj vizitas nin kaj Mille. Mille estas timigita kaj maltrankvila hundo. Kiam li renkontis nian prunthundon Alico ĉi tiun lastan paskan vesperon, li fermis la okulojn kaj bojis, nur ĉar li timis.

Alice rigardis ĝin kiel minacon, do ŝi rebojis pli laŭte. Ŝia majstro Mats staris kontraŭ Mille kaj Alice kiam ili estis prezentotaj, ĉar li volis ĉeesti kaj vidi kiel ĉio iris. Panjo tenis Alice kaj paĉjon tenis Mille, do ĉio iris bone.

Ni estis havontaj paskan feston kaj la unuaj gastoj kiuj venis estis Toni kaj Elina. Ili volis saluti la hundojn.

Zoe estis en la rajdlernejo, do Anneli kaj ŝi venus pli poste. Post kiam la festo komenciĝis, ni devis apartigi Mille de Alice por ke ili ne kverelu. Mille estis en la ĉambro, sed My tiom kompatis lin, ke ŝi sidiĝis en la ĉambro kaj parolis ekstre longe kun Mille.

Sed kio igas min levi la brovojn kiam temas pri Mille estas, se mi rajtas mencii unu ekzemplon: Post kaj dum tiu ĉi paska festo mi devis klarigi al kelkaj gastoj, ke Mille estas nur timema kaj maltrankvila, li volas nenion malbonan. Krom Anneli kaj My.

Siv prizorgas Mille foje, kiam ni prizorgas Alice. Mille estas tiel feliĉa pro Siv. Kiam mi fariĝis 30-jara pasintvintre, ni planis fari longan aŭtovojaĝon kaj poste Mille aliĝis. Kiam ni

Han blir mycket lättare att hålla i koppel allt efter som. När Mille ska välkomna oss i familjen då vi varit ute på något brukar han skälla glatt och då hoppar han lite, men det hoppet märks inte.

Det känns som om han bara står på två ben och tar stöd mot ens armar. Han ler med hela ansiktet när det är någon av oss tre som kommer. Mamma, pappa eller jag. Är det någon annan som duger enligt Mille så är det Anneli och Siv. Då hoppar han och är bara glad och trevlig. Tjuter utav glädje gör han när dom kommer.

Tjuter gör han också när han tror att han är ensam. Då låter han som ett brandlarm. Ibland kommer hans förra ägare Jonas och Camilla med övriga och hälsar på oss och Mille. Mille är en rädd och ängslig hund. När han fick träffa våran lånehund Alice denna påskafton blundade han och skällde, bara för att han var rädd.

Alice tog det som ett hot så hon skällde tillbaka fast högre. Hennes husse Mats stod mittemot Mille och henne när dom skulle presenteras för att han ville vara med och se hur allting gick till.

Mamma höll i Alice Och pappa höll i Mille mamma höll i Alice och pappa i Mille så det gick bara bra.

Vi skulle ha påsk-kalas och dom första gästerna som kom var Toni och Elina. De ville hälsa på hundarna.

Zoe var på ridskolan, så Anneli och hon skulle komma senare. När kalaset väl började så fick vi sära på Mille och Alice för att dom inte skulle börja käfta.

Mille fick vara i kammaren, men My tyckte så synd om honom så hon satte sig i kammaren och pratade extra länge med Mille. Men det som får mig att höja på ögonbrynen när det gäller Mille är, om jag får nämna ett exempel: Efter och under detta påsk-kalas fått förklara för en del gäster att Mille är bara rädd och ängslig, han vill inget illa. Utom till Anneli och My.

veturis preter la enirejo de Siv, iu saltis kaj bojis feliĉe en la malantaŭa sidloko kaj tiu ne estis mi...

Hodiaŭ li estas unu jaron pli maljuna. Mi komencis trejni kun Mille. La kialo estas ĉar mi volas, ke li estu facila por iu ajn elpreni lin kaj iri

kun li per ŝnuro sen esti tirata. Li estas tre bona nun. Ĝuste nun li povas "marŝi" de la aŭto de mia patrino kaj malsupren al la garbejo, li certe ne povis tion antaŭe.

Mille havas siajn idolojn, kiuj kutime venas por viziti, estas kompreneble Camilla kaj Jonas kun familio, la amikino de patrino Vibeke kaj ŝia filino Malin, nia Esperanto-instruisto Siv, mia trumpetinstruisto Classe kaj mia fratino Anneli.

Foje Camilla venas ĉi tien por tondi la felon de Mille. Ŝi havas sian propran tondilon por li. La lastan fojon, kiam ŝi estis ĉi tie, daŭris iom pli longe ol kutime, ĉar tiam ni atendis tondi lin kaj la dika felo malrapidigis ŝian tondilon, do finfine ŝi devis prunti de ni kutiman tondilon kaj tio ankaŭ iris bone. Estis tre amuze havi Camilla kun ni iom pli longe. Mille fariĝis tiel bela kaj tiel malgranda.

/Christin

Siv får passa Mille ibland då vi passar Alice. Mille är så glad i Siv. När jag fyllde 30 i vintras hade vi tänkt att åka på en lång biltur och då fick Mille vara med. När vi körde förbi Sivs infart var det någon som hoppade och skällde glatt i baksätet och det var inte jag...

Idag är han ett år äldre. Jag har börjat träna med Mille. Anledningen är för att jag vill att han skall vara lätt för vem som helst att ta ut och gå i koppel med utan att bli dragna. Han är jätteduktig nu. Just nu kan han "gå fot" från mammas bil och ner till ladugården, det kunde han definitivt inte förut.

Mille har sina idoler som oftast kommer på besök, det är självklart Camilla och Jonas med familj, mammas kompis Vibeke och hennes dotter Malin, våran Esperanto-lärare Siv, min trumpetlärare Classe och Anneli.

Ibland kommer Camilla hit för att klippa Mille. Hon har ju en egen trimmer till honom.

Senaste gången hon var här tog det lite längre tid än vanligt, för då hade vi väntat med att klippa honom och det gjorde så att hennes trimmer blev långsammare, så till slut fick hon låna en vanlig sax av oss och det gick också bra. Det var bara roligt att ha Camilla hos oss lite längre. Mille blev så fin och så liten.

/Christin

La flutisto de Hameleno

La magia flutisto – Joel de Castro – <https://www.youtube.com/watch?v=8922xQQmp14>

Joel de Castro kantas en Esperanto version de la konata fabelo "La flutisto de Hameleno", verkita de Sylla Chaves kaj aperinta en la disko "Elektitaj kantoj".

*Rata plago, laŭ dir', aperis foje en urbeto de norda Germanuj',
ĉion manĝis en keloj aŭ survoje, kaj urbestro oferis tre malĝoje la trezoron por havi solvon tuj.*

*La novaĵo kuradis tra la lando kaj tre stranga junul' prezentas sin,
prenas sian fluton kaj sen ia demando ludas marŝan arion de komando kaj ekmarŝas kaj ratoj sekvas lin.*

Venu rategoj, ratinoj kaj ratetoj, kaj unuope vi ĉiuj sekvu min.

Venu rategoj, ratinoj kaj ratetoj, en la rivero tuj estu via fin'.

Ĉiuj dronis en mezo de l' rivero, kaj premion nun serĉas la junul'.

Tamen aŭdas li, ke por premio ne estas eĉ monero, post la ludo ŝanĝiĝas la regul'.

*La flutisto ricevas kun amaro la maldankon kaj tuj foriras li,
prenas nun la direkton al montaro sed ĉi-foje la urba infanaro sekvas lin je la fluta melodi'.*

Venu infanoj, knabinoj kaj knabetoj, kaj unuope vi ĉiuj sekvu min.

Venu infanoj, knabinoj kaj knabetoj, vi en la monto por ĉiam kaŝos min.

Binara horloĝo

de Lasse Granat

Iam mi ricevis plaĉan donacon, binaran horloĝon, kiun oni povis meti ekzemple sur tablo. Mi metis ĝin sur breto en la kuirejo. Ĉiuj vizitantoj demandas min: "Kio tio estas?"

La horloĝo estas eta ekrano kiu havas tri liniojn, kun po ses lumdiodoj. La supra linio montras horojn, la dua montras minutojn kaj la plej malsupra montras sekundojn.

En la bildo la horloĝo montras 17:11:44

Estas tre simple. Fakte, la binara sistemo estas pli facila ol la decimala. En la decimala sistemo, ĉiu pozicio povas havi dek diferencajn valorojn, 0–9, en la binara sistemo ĉiu pozicio nur povas havi du diferencajn valorojn, 0 aŭ 1. Simple, ĉu ne?

Decimale:					*10*10	*10	*1	
					(=100)			
La valoro 137:					1	3	7	
Binare:	ktp	ktp	ktp	ktp	*2*2*2	*2*2	*2	*1
	(=128)	(=64)	(=32)	(=16)	(=8)	(=4)	(=2)	
La valoro 137:	1	0	0	0	1	0	0	1

Tiel oni povas montri la valoron per lumdiodoj, lumanta diodo signifas "1", dum malluma diodo signifas "0".

En la foto supre oni vidas ke la valoroj en la dua kaj la tria linio aspektas similaj, kvankam

la tria linio estas ŝovita du paŝojn maldekstren. Memkompreneble, ĉar $11 \cdot 4 = 44$. Matematiko amuzas nin!

Kiuj tempoj montriĝas per la subaj valoroj? Provu mem unue!

001000 000100

010100 001010

100010 010001

(La ĝustaj respondoj estas 08:20:34 respektive 04:10:17, ĉiuj valoroj maldekstren estas duoble pli grandaj ol la dekstraj valoroj.)

Pri Moresnet

Roberto Poort skribas en Facebook:

“Moresnet kaj la Esperanta revo” estas libere elŝutebla dulingva libreto de Ivo Senden, nova nederlanda Esperantisto, kiu eklernis Esperanton per Duolingo.

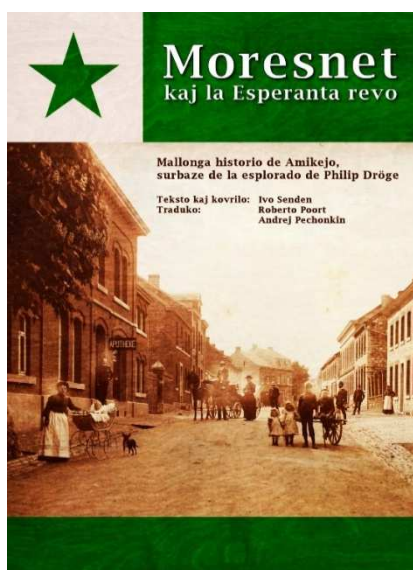
Ivo Senden loĝas en la suda parto de Nederlando, nur 15 kilometrojn for de la fama (historia) Neŭtrala Moresnet (Amikejo) kaj tiu fenomeno fakte estis unu el liaj unuaj kaj decidaj konatiĝoj kun Esperanto. Kiel aŭtoro li skribis mallongan resumon surbaze de ekzistanta libro; “Moresnet” de Philip Dröge (2016).

<https://libro.ee/book.php?id=891>

“Moresnet och Esperanto-drömmen” är ett fritt nedladdningsbart tvåspråkigt häfte av Ivo Senden, en ny holländsk esperantist som började lära sig esperanto genom Duolingo.

Ivo Senden bor i den södra delen av Nederländerna, bara 15 kilometer från det berömda (historiska) Neutral Moresnet (Amikejo) och detta fenomen var faktiskt en av hans första och avgörande bekantskaper med esperanto. Som författare skrev han en kort sammanfattning baserad på en befintlig bok; “Moresnet” av Philip Dröge (2016).

<https://libro.ee/book.php?id=891>

Moresnet, ankaŭ Neŭtrala Moresnet, estas areo en la belga provinco Liège, ĉe la germana landlimo, ĉirkaŭ 5,5 kvadrataj kilometroj. La areo iĝis en 1816 neŭtrala areo kiu estis regota komune.

Morosnet, även Neutrala Moresnet är ett område i den belgiska provinsen Liège, vid den tyska gränsen, cirka 5,5 kvadratkilometer stort. Området blev 1816 ett neutralt område som skulle styras gemensamt.

Viadukto de Moresnet

Spritaĵoj el la jaro 1904

RESPONDO LAŬ MERITO – “Mia amiko”, diris la filozofo, “vi devas esti kontenta pri tio, kion vi havas.”

“Tia mi ja estas”, la mizantropo respondis.
“Estas tio, kion mi ne havas, kio faras al mi zorgojn.”

SEVERA SUFERO – La kuracisto: “Vi suferas de sendormeco?”

La paciento: “Jes, en plej alta grado. Tio suferigas min tiel, ke mi ne povas ekdormi.”

Tradicioj ĉe la Nova Jaro – Nyårstraditioner

Juda tradicio

La judoj festis ĉiujn novluntagojn kiel religiajn festotagojn, sed precipe la unuan tagon de la monato Tiŝri (septembro–oktobro). Per tiu ĉi tago, kiu okazas en septembro, ankoraŭ komenciĝas la civila jaro de la judoj, sed ilia religia jaro komenciĝas per la monato Nisan (en aprilo).

La judoj festas la novjaron feston je la unua Tiŝri, dum du tagoj, kaj en tiu ĉi tempo oni ankoraŭ konservas malnovan ceremonion kun trombonaj sonoj sur virŝafaj kornoj (ŝofar), tial la nomo trombonfesto. Sed la plej ofta nomo estas Roŝ Haŝanah (hebree: "estro de la jaro/komenco").

Ŝofar estas muzika instrumento, speco de korno, uzata rite en judismo. Ĝi estas uzata dum Roŝ Haŝanah, la juda Novjaro, kaj por marki la finon de "Karesmo" dum Jom Kippur. Jom Kippur estas konsiderata la tago, kiam oni pentas pro siaj pekoj.

En aŝkenaza judismo, ĝi estas kutime la korno de ŝafo. La forta sono devus, laŭ tradicio, pensigi homojn.

Asiria tradicio

La asiria popolo festas sian novjaron tagon, nomatan Kha-b-Nisan, la 1-an de aprilo. La festado daŭras plurajn tagojn kaj inkludas asirian manĝaĵon, kanton kaj dancon.

Tre ofte homoj portas asiriajn naciajn kostumojn dum la festotagoj. Ĉi tiu kostumo estas kutime bunta kaj inkluzivas viran kaj inan kapvestaĵon kun plumoj.

Hodiaŭ vivas centmiloj da asirioj/sirianoj en diasporo, en Svedio loĝas ĉirkaŭ 100 000 – 120 000.

Ĉina tradicio

La ĉina novjaro okazas ĉe novluno inter la 20-a de januaro kaj la 19-a de februaro. Estas tradicio festi la Novjaron kune kun la familio.

Judisk tradition

Judarna firade alla nymånadsdagar som religiösa högtidsdagar, men i synnerhet den första dagen i månaden Tischri (september-oktober). Med denna dag, som infaller i september, börjar ännu judarnas borgerliga år, men deras religiösa år börjar med månaden Nisan (i april).

Judarna firar nyårsfesten den första Tischri, under två dagar och ännu bibehålls vid detta tillfälle en gammal ceremoni med basunskall på vädurshorn (shofar), därav namnet basunfesten. Men det vanligaste namnet är Rosh Hashanah (hebreiska: "årets huvud/början").

Assyrisk tradition

Det assyriska folket firar sin nyårsdag, kallad Kha-b-Nisan, den 1 april. Firandet pågår i flera dagar och inkluderar assyrisk mat, sång och dans. Det är väldigt vanligt att människor bär assyriska nationaldräkter under firandets dagar. Denna dräkt är oftast färgglad och inkluderar en manlig och kvinnlig huvudbonad med fjädrar.

Idag lever hundratusentals assyrier/syrianer i diaspora. I Sverige bor cirka 100 000–120 000 assyrier/syrianer.

Kinesisk tradition

Det kinesiska nyåret infaller vid en nymåne mellan 20 januari och 19 februari. Det är tradition att man skall fira nyåret tillsammans med sin familj. Därför är det den helg med flest inrikesresor inom Kina under året.

Tial ĝi estas la semajnfino kun la plej multaj hejmlandaj vojaĝoj en Ĉinio dum la jaro.

Ĉe la Orientazia muzeo en Stokholmo oni celebris la ĉinan novjaron (2018).

Vid Östasiatiska museet i Stockholm firades det kinesiska nyåret (2018).

Irana tradicio

La iranlingvaj popoloj, kiel persoj, kelkaj afganaj popoloj, kurdoj kaj aliaj, festas novjaron ĉe printempa ekvinokso, ĉirkaŭ la 21-a de marto.

Tio nomiĝas Nouruz aŭ Newroz.

Salto super fajro je Newroz-celebrado en Istanbul. En Gotenburgo oni ankaŭ celebras Newroz ĉiun jaron en Heden (malnova milita servada tereno).

Hopp över en eld vid Newrozfirande i Istanbul | Göteborg firas också Newroz varje år på Heden.

Lyktfest avslutar nyårsfirandet

Lanterna festo finas la novjaron celebron.

Iransk tradition

De iransktalande folken, såsom perser, vissa afghanska folk, kurder med flera, firar nyår vid vårdagjämningen, cirka 21 mars.

Detta kallas Nouruz eller Newroz.

Traditionellt firande av Nouruz i Paris.
Tradicia celebros de Nouruz en Parizo.

Sovetia kaj postsovetia tradicio – Sovjetisk och post-sovjetisk tradition

Arto-fajro

La onklo Frost'

La neĝoknabino

Novjararbo kaj artfajraĵo en Kievo, Ukrainio 2009. *Nyårsgran och fyrverkeri i Kiev, Ukraina 2009.*

En la ekzaj sovetaj respublikoj, la Novjaro estas la "granda festo" ekde la soveta epoko.

La festo dum la soveta epoko estis ateisma kaj ne ligita al iu religio.

Multaj tradicioj, kiuj ekzemple en Svedio estas rilataj al Kristnasko, apartenas en ĉi tiuj landoj al la silvestro.

Oni vestas siajn kristnaskajn arbojn por la 31-a de decembro, kaj estas ankaŭ en tiu ĉi tago, ke oni disdonas la donacojn. Ili ankaŭ trinkas ĉampanon kaj pafas raketojn. Post la revolucio en 1917, la kristana kristnaska festo estis nuligita kaj kun ĝi ankaŭ Onklo Frost, oficiale ekde 1929.

Sed ekde 1936, Novjarfestoj estis enkondukitaj kun Novjaro-arbo, Onklo Frost, lia nepino la Neĝoknabino, kaj novjaraj donacoj anstataŭ Kristnaskaj donacoj.

Onklo Frost havas sian originon en slava mitologio, sed estis influita de la anglo-amerikana Santa Claus.

Sekve li estas la orientslava ekvivalento de Santa Claus. Estas malnova tradicio de antaŭ la revolucio, ke la baptingoj vizitas siajn baptingepatrojn en tiu ĉi tago kaj tie estas ofertitaj Kutja kaj teo kaj ricevas monon kaj dolĉaĵojn.

I de före detta sovjetrepublikerna är det sedan sovjettiden nyåret som är "den stora festen".

Firandet var under sovjettiden ateistiskt och inte knutet till någon religion.

Många traditioner som i exempelvis Sverige förknippas med julen, hör i dessa länder hemma på nyår.

Man klär sina julgranar till den 31 december, och det är också den här dagen som man delar klapparna. Man dricker även champagne och skjuter raketer. Efter revolutionen 1917 avskaffades det kristna julfirandet och med det även Farbror Frost, officiellt från 1929.

Men från 1936 infördes istället nyårsfirande med nyårsgran, Farbror Frost, hans barnbarn Snöflickan och nyårsresenter istället för julklappar.

Farbror Frost har sitt ursprung i slavisk mytologi, men har påverkats av den angloamerikanska Santa Claus.

Han är således den östslaviska motsvarigheten till jultomten. Det finns en gammal tradition från före revolutionen att gudbarnen den här dagen besöker sina faddrar och där bjuds på Kutja och te och får pengar och godis.

Finna kaj finn-sveda tradicio – Finsk och finlandssvensk tradition

En Finnlando, la Novjaro ĝis la lasta duono de la 20-a jarcento estis integrita parto de la kristnaska periodo. Kaj en la Novjaro kaj en la festo de la tri reĝoj, multaj el la kristnaskaj tradicioj estis ripetitaj, ekz. ili manĝis kristnaskajn manĝaĵojn, lumigitajn per torĉoj kaj kandeloj kaj interŝanĝis donacojn.

La jarŝanĝo estigis popolkredon kaj provojn antaŭdiri kiel la vivo, la rikolto, la dungado formiĝos la sekvan jaron aŭ ĉu morto vizitos la familion. Precipe junuloj ŝatis praktiki aŭguradon.

I Finland var nyåret fram till senare hälften av 1900-talet en integrerad del av julperioden. Både på nyåret och trettondagen upprepades många av julens traditioner, bl.a. åt man julmat, illuminerade med facklor och ljus och utväxlade gåvor.

Årsskiftet gav upphov till folktro och försök att förutse hur livet, skörden, anställningen skulle gestalta sig följande år eller om döden skulle besöka familjen. Framför allt ungdomar idkade gärna spådom.

Fandi novjaran figurojn en stano estas karakteriza kutimo por novjaraj festoj en Finnlando. Fandkuleroj aĉetblas ĉie antaŭ Novjaro.

Oftaj interpretoj de la solidigita stano estas ke malglateco signifas feliĉon, boato signifas vojaĝon, floro signifas geedziĝon aŭ engaĝiĝon.

Novjaraj figuroj, enhavantaj plumbon estis malpermesitaj pro mediaj kialoj en 2018 kaj estas neklare ĉu la kutimo pluvivos.

La fenomeno fari novjarajn promesojn evidentiĝas en la finna gazetaro jam en la 1880-aj jaroj. La ideo de novjaraj promesoj estis ĉefe burĝa tradicio kaj estis menciita ekz. en infanaj revuoj je la jarcentŝanĝo 1900.

Artfajraĵoj ĉe la Novjaro apartenas al la 20-a jarcento. En tiu tempo, publika festado ankaŭ estis establita en la administrado de societoj kaj paroĥoj. Ankaŭ estis subĉielaj programoj ĉe urbodomoj kaj en placoj.

Sed nur post la dua mondmilito la silvestro fariĝis festa vespero por la tuta loĝantaro.

En la novjara tago, i.a. municipaj direktoroj, la Ministro de Defendo kaj la episkopo de la svedlingva Porvoo-diocezo havas akceptojn por invititaj gastoj.

Dum la sendependeca periodo, la novjara parolado de la prezidanto estis grava elemento de la televidprogramoj.

Att stöpa nyårslyckor i tenn är typiskt för nyårsfirandet i Finland. Stöpslevar kan köpas överallt före nyår.

Allmänna tolkningar av det stelnade tennet är att skrovlighet betyder lycka, en båt en resa, en blomma bröllop eller förlovning.

Nyårslyckor som innehåller bly förbjöds av miljöskäl 2018 och det är oklart om seden kommer att fortleva.

Fenomenet att utfärda ett nyårslofte finns det belägg på i finländsk tidningspress redan på 1880-talet. Idén med nyårsloften var främst en borgerlig tradition och nämndes t.ex. i barntidningar vid sekelskiftet 1900.

Fyrverkeri vid nyåret hör 1900-talet till. Då etablerades också ett offentligt firande i föreningar och församlingars regi. Det fanns också utomhusprogram vid rådhus och på torg.

Men först efter andra världskriget blev nyårsaftonen en festkväll för hela befolkningen.

På nyårsdagen håller bl.a. kommun-direktörer, försvarsministern och biskopen för det svenskspråkiga Borgå stift mottagningar för inbjudna gäster.

Under självständighetstiden har presidentens nyårstal varit ett viktigt inslag i standardprogrammen på TV.

Spå i tenn på nyårsnatten är en gammal sed från Finland. Men hjälp av den kunde man se in i framtiden. Enligt en undersökning, så praktiserar 50 % av finländare detta även i dag. På 1950- och 60-talen var det säkert 90%.

Aŭguri en stano en la silvestro estas malnova kutimo el Finnlando. Sed helpe de ĝi oni povus vidi la estontecon. Laŭ enketo, 50% de finnoj ankoraŭ praktikas ĉi tion hodiaŭ. En la 1950-aj jaroj kaj 60-aj jaroj, ĝi estis verŝajne 90%.

Svedaj novjaraj tradicioj – Svenska nyårstraditioner

Nokto, plenigita de magia forto

La festado de la dekdua horbato estas la unua kalendaro festo de la jaro. La Novjara antaŭtago estas nomita "Silvestro" laŭ Papo Silvestro, kiu mortis la 31-an de decembro 335.

En tradicioj ekster la Okcidento, kaj en variaj tempoj en la historio, la nova jaro estas metita al aliaj tempo-punktoj. En Svedio, la 25-a de decembro estis novjara tago ĝis la 16-a jarcento, sed estis festita kelkloke ĝis la 18-a jarcento.

Same kiel Kristnaska vespero, silvestro estis ŝargita kun magia potenco. Tiam estis konvene antaŭdiri kiel la venonta jaro rezultos koncerne rikolto, geedziĝo kaj eblaj mortoj.

La junulino, kiu volis vidi la estontecon, trifoje riverencu antaŭ la novluno kaj legu verson de la jena vortumo:

El Västergötland oni rakontas pri knabinoj, kiuj eliris je la 12-a horo kaj balais malgrandan distancon de la antaŭa ŝtuparo al la korto. La sekvan tagon la estontulo venos al la bieno.

En natt laddad med magisk kraft

(från Nordiska Museet)

Firandet av tolvslaget är årets första kalenderfest. Nyårsaftonen har sitt namn Sylvester efter påven Silvester, som dog den 31 december år 335.

I traditioner utanför Västerlandet och i olika tidpunkter i historien förläggs det nya året till andra tidpunkter. I Sverige var den 25 december nyårsdag fram till 1500-talet, men firades på vissa håll ända in på 1700-talet.

Precis som julnatten var nyårsnatten laddad med magisk kraft. Då var det lämpligt att förutspå hur det kommande året skulle gestalta sig beträffande skörden, giftermål och eventuella dödsfall. Den unga flickan som ville se in i framtiden skulle niga tre gånger för nymånens skära och läsa upp en vers av nedanstående lydelse:

Bonan tagon, novjarluno
Diru al mi, kies panon mi bakos
Kies liton mi faros?
Kies infanon mi naskos?

(el "La granda Kristnaska libro"
de Jan-Öjvind Swahn)

God dag, nyårsny
Säg mig vems bröd jag ska baka
Vems säng jag ska bädda
Vems barn jag ska föda

(ur "Den stora julboken"
av Jan-Öjvind Swahn)

Från Västergötland berättas om flickor som gick ut vid 12-slaget och sopade ett litet stycke ifrån förstutrappen åt gården. Nästa dag skulle den tillkommande komma till gården.

La teknikoj por aŭgurado estis multaj, sed aŭgurado en kafofeço aŭ stano estis ofte uzita. El Småland oni rakontas pri la kamparano, kiu interpretis la novjaron novlunon tiel ke tiom da tagoj kiom la novjaro estis kaŝita de nuboj, tiom da tagoj la greno kuŝus en la tero.

Maldorme ĝisatendi la novan jaron estas malfrua tradicio kaj burĝa fenomeno, kiu kun la tempo disvastiĝis al ĉiuj klasoj de la socio.

La novjara sonorado, kiu en nia tempo prenas tiel grandan rolon, estis disvastigita per radio ekde la 1920-aj jaroj. Tamen, ekzistis novjara sonorado ĉe Skansen jam en 1893, laŭ iniciato de Artur Hazelius.

La legado de "Novjaraj sonoriloj" de Tennyson komenciĝis en la 1930-aj jaroj kaj daŭris ĝis 1956.

En 1977, SVT, en la sveda televido, oni komencis legi poezion je la dekdua horo.

Dum la postmilita periodo, la novjaraj festoj kreskis kaj ĉiam pli ricevis luksan emfazon. La modelo estas festoj de la altklasoj de la pasinteco. Manĝaĵo kaj vestaĵo ludas grandan rolon ĉe novjaro. Ni trinkis ŝaŭman vinon kaj manĝas ekskluzivajn manĝojn:

Por vespermanĝo estis poste porkaĵa rosto kun brunaj faboj kaj por deserto supo de fruktoj. Por vespermanĝo fiŝoj kaj kaĉo postlasitaj de la silvestro.

Male al Kristnaska vespero, silvestro estas pli publika festo. Familio ne estas en la centro tiom multe kiel amikoj kaj niaj sociaj retuloj. Festi Novjaron per krakoj kaj artfajraĵoj devenas al la kutimo komenci la novan jaron per pafoj. Novjaraj salutoj – gratuloj – estas konataj ekde la 15-a jarcento en Germanio.

Vetersignoj kaj feliĉo

Novjaraj kartoj povas prezenti amparon (vidu supre), viro kaj virino tenere tenante unu la alian. Ili staras ekstere en vintra pejzaĝo vestitaj per elegantaj vestaĵoj el la modo de la 1910-aj jaroj. Anĝelo kun aŭreolo kaj rozkolora ĝis maleolo longa vestaĵo tenas siajn manojn protektajn super ili. La teksto "Feliĉan

Teknikerna för att spå var många, men spådom i kaffesump eller tenn användes ofta. Från Småland berättas om bonden som tolkade nymånen så att lika många dagar som nyårsnyet doldes av moln, lika många dagar skulle säden ligga i jorden.

Vaka in det nya året är en sen tradition och en borgerlig företeelse vilken med tiden spritt sig i alla samhällsklasser.

Nyårsringningen, som i vår tid fått så stor roll, spreds via radion från 1920-talet. Dock förekom nyårsringning på Skansen redan 1893, på initiativ av Artur Hazelius. Uppläsningen av Tennysons "Nyårsklockorna" började på 1930-talet och varade fram till 1956.

1977 tog SVT upp diktläsning vid tolvslaget.

Under efterkrigstiden har nyårsfirandet växt och alltmer fått lyxbetonning. Förebilden är högreståndsfester från förr. Mat och klädsel spelar stor roll vid nyår.

Vi dricker mousserande vin och äter exklusiv mat:

Till middag blev det sedan fläskstek med bruna bönor och till efterrätt fruktsoppa. Till kvällsmat fisk och gröt som blivit över från nyårsafton.

Till skillnad från julaftonen är nyårsaftonen en mer offentlig fest. Familjen är inte i centrum så mycket som vänner och våra sociala nätverk. Att fira nyår med smällar och fyrverkerier går tillbaka på seden att skjuta in det nya året med skott. Nyårshälsningar – lyckönskningar – är kända sedan 1400-talets Tyskland.

Vädertydor och lycka

Nyårskort föreställande ett kärlekspar (se ovan), en man och en kvinna som ömt håller om varandra. De står utomhus i ett vintrigt landskap iklädda eleganta kläder av 1910-talssnitt. En ängel med gloria och rosa fotsid kläddnad håller sina händer skyddande ovanför dem. Texten "Godt nytt år" i guldtryck i nedre

Novjaron” en ora presaĵo en la malsupra angulo. El la kolektoj de la muzeo. Foto: Mats Landin.

La silvestro, kiel Kristnaska vespero, estis tempo por antaŭdiri pri la venonta jaro. ”Kara Novjaro! Kies ĉemizon mi kudru, kies kukon mi baku, kies edzino mi fariĝu?”, estas rimo, kiu helpas la junajn knabinojn antaŭdiri, kiu estos ilia estontulo.

La ludo ”filipin”, en kiu la persono, kiu unue eldiras ”filipin”, kiam oni revidas unu la alian post la nova jaro, rajtas deziri ion. Tio povas esti restaĵo de ĉi tiuj antaŭdiroj.

En nia tempo, multaj faras novjaran promeson lige kun la Dekdua sonorilbato.

La tradicio venas de Usono, kie oni parolas pri novjaraj rezolucioj. La vorto novjara promeso komencis esti uzata en la 1940-aj jaroj, sed la fenomeno estis konata sub aliaj nomoj jam en la frua 20-a jarcento en Svedio. En la kamparana societo, la kutimo fari novjarajn promesojn estis nekonata. /Siv

hörnet. Ur museets samlingar. Foto: Mats Landin

Nyårsnatten var i likhet med julnatten en tid att ta ut förutsägelser om det kommande året. ”Kära nyårsny! Vems skjorta skall jag sy, vems kaka skall jag baka, vems maka skall jag bli?”, är en ramsa som hjälper de unga flickorna att förutsäga vem som blir den tillkommande. Spelet filipin, där den som först yttrar ”filipin” när man ses efter nyår får önska sig något, kan vara en rest av dessa förutsägelser.

I vår tid avlägger många ett nyårslöfte i samband med tolvslaget.

Traditionen kommer från USA, där man talar om New Year’s resolutions. Ordet nyårslöfte började användas på 1940-talet, men företeelsen var känd under andra benämningar redan tidigt på 1900-talet i Sverige. I bondesamhället var seden att avge nyårslöften okänd.

/Siv

Internacia Esperanto-Sonorilo – Pacsonorilo

trovita en Interreto de Inga Johansson

Tio estas Esperanto pacsonorilo de Sauerlando, la unua sonorilo de la mondo kun Esperanta-enskrivo.

”GLORO AL DIO KAJ SUR LA TERO PACO
SANKTA FAMILIO PROTEKTU NIN
HO DIO DONU PACON KAJ REUNUIGON.”

Friedrich Wilhelm Schilling de Heidelberg fandis ĝin en 1959 por Stockum.

Foto el la arĥivo de Internacia Esperanto-Instituto en Hago, Nederlando. Informo el la Fejsbuka paĝo de Internacia Esperanto-Instituto

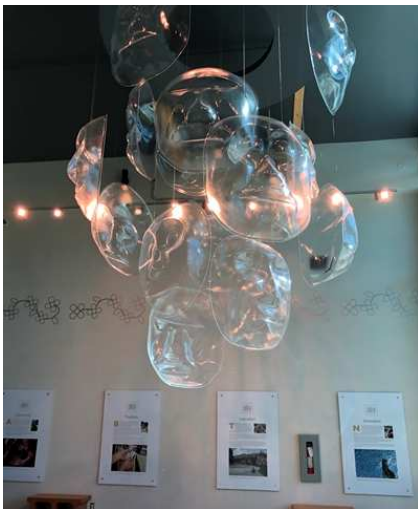
Lottie kaj Davido tendumas en norda Kanado

Parto 2, de Lottie Ericson

Ni certe scias kiam ni veturas en Jukono kiam ni vidas kolektaĵojn en muzeoj, kolektaĵojn apud konstruaĵoj kaj sur konstruaĵoj.

Vatsono-lago (Watson Lake) estas tre konata pro ŝildoj el tutmondo. Soldato, membro de la laborgrupo, kiu konstruis alaskan aŭtovojon 1942 havis hejmsopiron, do li metis ŝildon de sia hejmurbo sur arbojn tien. Baldaŭ turistoj komencis alporti ŝildojn. Estas nun en Watsono-lago arbaro de okdekcentmil ŝildoj.

Ene estas ilia tradicia arto sed ni ankaŭ vidis tre modernan arton. Ĉi tie du ekzempleroj, vizaĝoj el vitro kaj pentraĵo de inukŝukoj.

Tamen la pluparto estas tradicia, ekzemple perlumigitaj mokasenoj kaj sakoj farita el cervofelo.

Bildo de la lasta, staranta domo en La Ora Urbo, Discovery, kiu antaŭ 100 jaroj havis 40 000 loĝantojn.

Ĉiu urbo laŭ lagoj havis vaporŝipojn kiuj estis transportmetodo dum ora periodo, kiam ekzistis malpli da vojoj. Nun ili estas muzeoj.

Unu vesperon ni estas en drinkejo kun belaj dancistinoj. Ili dancis la saman tipon de danco kiel dum la orfebro, la kankanon.

Ni vidis multfoje malnovajn kliniĝantajn domojn, kaŭzo estas manko de permafrosto.

Ne plu uzata preĝejo.

En White Horse, la ĉefurbo, troviĝas nubskrapula domo farita el ligno.

Kompreneble estas ankaŭ bonaj kaj buntaj domoj en Jukono. La lernejo estas konstruaĵo kiun oni ne povis maltrafi.

Dragilo, granda kaj komplika maŝino uzita dum ora periodo por kribri gruzon kaj trovi oron.

Arbare estas multaj disfalintaj ormaŝinoj.

En marborda urbeto kaŝita en la plugarbaro, ni trovis tre, tre malnovajn rokĉizaĵojn.

La naturo havis multon por oferti, eroziajn kolonojn. Ni grimpis alten por atingi ilin.

La naturo ankaŭ montris al ni belegajn akvofalojn kaj lagojn. Ĉi tiu lago kun epilobio, floro de Jukono.

Unu lago estis loko por speciala tipo de fiŝkaptistoj, blankaj pelikanoj.

Ni vere havis bonegajn spertojn kaj la kulminaĵo estis flugo super belegaj neĝkovritaj montoj kaj glaĉeroj.

Ni estas tre kontentaj kun nia veturado de 12 000 kilometroj. Ni volas bone reveni al Jukono por pli eksplori kaj tiam serĉi la poton de oro ĉe la bazo de ĉielarko.

Rezulto de la skriba konkurso de Ora Ĵurnalo

La temo: Somera memoro.

Gajninto estas Lottie Ericson, Kanado, pro siaj rakontoj pri la ekskurso en la arbaroj de norda Kanado.

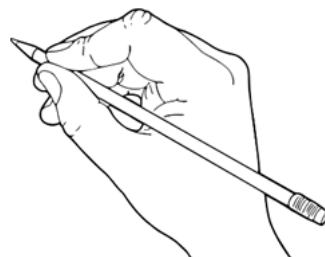
Gratulojn Lottie! diras la redakcio de Ora Ĵurnalo!

Internacia literatura Esperanta konkurso

”HRISTO GOROV-HRIMA” – 2022

Hristo Gorov – Hrima estis unu el la plej elstaraj bulgaraj esperantistoj, talenta Esperanta verkisto, poeto, tradukisto kaj publicisto. Bulgara Esperanto-Asocio anoncas Internacian Esperantan Literaturan Konkurson. En la konkurso povos partopreni geesperantistoj el ĉiuj landoj.

La konkurso estos por rakonto kaj eseo.

Ĉiu aŭtoro rajtas partopreni per unu rakonto aŭ per unu eseo, originale verkitaj en Esperanto. La konkurso ne havas konkretan temon. La verkoj estu tajpitaj komputile kaj ĉiu aŭtoro nepre uzu Esperantan alfabeton per supersignoj. La aŭtoroj indiku sian sekson (inan aŭ viran). La verkoj estu subskribitaj per la vera nomo de la aŭtoro, estu plena poŝtadreso, telefono kaj interretadreso. La rakontoj kaj eseoj estu maksimume 3-paĝaj,

formato A4, la literoj estu Times New Roman – 12 punktaj.

La gajnintoj ricevos valorajn premiojn.

Bonvolu sendi viajn kontribuojn ĝis la 31-a de oktobro 2022 al adreso: e-mail: modest@abv.bg aŭ per la poŝto al adreso: Georgi Mihalkov, Sofio – 1229, ”Vrabnica” 1, bl. 529 vh. A et. 9 ap. 33, Bulgario.

Vintra lago – Vintersjö

La benko troviĝas ĉe lago Surtesjön, nordoriente de Gotenburgo. Somere oni povas vidi la arktan kolimbon ĉi tie. Jan Hellström fotis.

